

ПОЛТАВСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ АГРАРНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

Кафедра фінансів, економічних досліджень і туризму

ЗАТВЕРДЖУЮ

Завідувач кафедри

Олексій ЗОРЯ

(протокол «01» вересня 2025 р. № 1)

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

(обов'язкова навчальна дисципліна)

Бюджетна система

освітньо-професійна програма «Фінанси, банківська справа та страхування»
спеціальність D2 Фінанси, банківська справа, страхування та фондовий ринок
галузь знань D Бізнес, адміністрування та право
рівень вищої освіти перший (бакалаврський)
факультет обліку та фінансів

Полтава
2025 – 2026 н. р.

Робоча програма навчальної дисципліни Бюджетна система для здобувачів вищої освіти за освітньо-професійною програмою «Фінанси, банківська справа та страхування» спеціальності D2 Фінанси, банківська справа, страхування та фондовий ринок.

Мова викладання державна

Розробник: Дорошенко Ольга, доцент кафедри фінансів, економічних досліджень і туризму, кандидат економічних наук, доцент

«01» вересня 2025 року

Ольга ДОРОШЕНКО

Погоджено гарантом освітньої програми «Фінанси, банківська справа та страхування»

«01» вересня 2025 року

Олександр БЕЗКРОВНИЙ

Схвалено радою з якості вищої освіти спеціальності «Фінанси, банківська справа, страхування та фондовий ринок»
протокол «01» вересня 2025 року № 1

Голова ради з якості вищої освіти спеціальності

Світлана ЗОРЯ

1. Опис навчальної дисципліни

Елементи характеристики	Денна форма здобуття освіти
Загальна кількість годин	180
Кількість кредитів	6
Місце в індивідуальному навчальному плані здобувача вищої освіти (обов'язкова чи вибіркова)	обов'язкова
Рік навчання (шифр курсу)	1; D2ФБССФР бд 2025 стн
Семестр	1
Лекції (годин)	32
Практичні (годин)	28
Самостійна робота (годин)	120
у т. ч. індивідуальні завдання (контрольна робота), годин	-
Форма семестрового контролю	екзамен

2. Мета вивчення навчальної дисципліни

Мета вивчення навчальної дисципліни: формування системи теоретичних знань та практичних навичок з організації та функціонування бюджетної системи і проведення бюджетної політики.

3. Передумови для вивчення навчальної дисципліни

Перелік дисциплін, які передують її вивченню відповідно до структурно-логічної схеми освітньо-професійної програми: Економічна теорія, Фінанси.

4. Компетентності:

загальні (ЗК):

ЗК01. Здатність до абстрактного мислення, аналізу та синтезу;

ЗК06. Здатність проведення досліджень на відповідному рівні;

ЗК07. Здатність вчитися і оволодівати сучасними знаннями;

ЗК08. Здатність до пошуку, оброблення та аналізу інформації з різних джерел.

спеціальні (фахові) (ФК):

ФК03. Здатність до діагностики стану фінансових систем (державні фінанси, у тому числі бюджетна та податкова системи, фінанси суб'єктів господарювання, фінанси домогосподарств, фінансові та фондові ринки, банківська система та страхування);

ФК05. Здатність застосовувати знання законодавства у сфері монетарного, фіскального регулювання та регулювання фінансового та фондового ринку.

ФК11. Здатність підтримувати належний рівень знань та постійно підвищувати свою професійну підготовку.

5. Програмні результати навчання:

ПР04. Знати механізм функціонування державних фінансів, у т.ч. бюджетної та податкової систем, фінансів суб'єктів господарювання, фінансів домогосподарств, фінансових та фондових ринків, банківської системи та страхування.

ПР05. Володіти методичним інструментарієм діагностики стану фінансових систем (державні фінанси, у т.ч. бюджетна та податкова системи, фінанси суб'єктів господарювання, фінанси домогосподарств, фінансові та фондові ринки, банківська система та страхування).

ПР19. Виявляти навички самостійної роботи, гнучкого мислення, відкритості до нових знань.

Співвідношення програмних результатів навчання із очікуваними результатами навчання

Програмний результат навчання (визначений освітньою програмою)	Очікувані результати навчання навчальної дисципліни
ПР04. Знати механізм функціонування державних фінансів, у т.ч. бюджетної та податкової систем, фінансів суб'єктів господарювання, фінансів домогосподарств, фінансових та фондових ринків, банківської системи та страхування.	- знати основні поняття, що характеризують механізм функціонування бюджетної системи; - розуміти механізм функціонування бюджетної системи.
ПР05. Володіти методичним інструментарієм діагностики стану фінансових систем (державні фінанси, у т.ч. бюджетна та податкова системи, фінанси суб'єктів господарювання, фінанси домогосподарств, фінансові та фондові ринки, банківська система та страхування).	- розуміти методичний інструментарій діагностики стану бюджетної системи; - володіти основними прийомами діагностики стану бюджетної системи.
ПР19. Виявляти навички самостійної роботи, гнучкого мислення, відкритості до нових знань.	- виявляти навички самостійної роботи, гнучкого мислення, відкритості до нових знань.

6. Методи навчання і викладання

- словесні методи (лекція, пояснення, бесіда);
- наочні методи (демонстрування, спостереження, ілюстрування);
- практичні методи (практичні роботи, робота з навчально-методичною, науковою літературою, нормативно-правовими актами, робота з джерелами в мережі Інтернет);
- методи письмового контролю (контрольна робота, тестування);
- методи самостійної роботи (завдання самостійної роботи);
- методи формування пізнавальних інтересів (створення ситуації інтересу і новизни навчального матеріалу; метод відповідей на запитання і опитування думок здобувачів вищої освіти);
- інтерактивні методи навчання (метод «Займи позицію», дискусії, групові обговорення);
- комп'ютерні, мультимедійні методи (використання мультимедійних презентацій, елементів дистанційного навчання).

7. Програма навчальної дисципліни

Тема 1. Сутність, призначення і роль бюджету держави. Функції держави – визначальний чинник формування бюджету. Економічна природа категорії «бюджет». Зародження та розвиток бюджетних відносин.

Багатогранність бюджету як суспільного явища. Категорія «бюджет» за економічним змістом та матеріальним змістом, за формою та з правової точки

зору.

Особливості бюджету як ланки фінансової системи. Ознаки бюджету як економічної категорії. Учасники бюджетних відносин. Функції бюджету. Роль і місце бюджету у перерозподільчих відносинах у суспільстві. Взаємозалежність між ВВП і бюджетом. Бюджетна централізація ВВП та її межі. Фінансові протиріччя в суспільстві, пов'язані з формуванням бюджету та способи їх вирішення. Бюджетний вплив на забезпечення економічного і соціального розвитку. Бюджетна модель суспільства, необхідність її реформування в Україні.

Бюджетна політика: сутність та основні напрями на сучасному етапі. Бюджетна стратегія та бюджетна тактика. Завдання та мета бюджетної політики. Бюджетне законодавство як правова основа розроблення та реалізації бюджетної політики. Мета бюджетної політики. Чинники впливу на бюджетну політику.

Бюджетний механізм. Його характеристика та основні напрями впливу на соціально-економічні процеси. Призначення бюджетного механізму. Функції бюджетного механізму. Кількісна і якісна характеристика бюджетного механізму. Складові бюджетного механізму. Роль бюджетного механізму в регулюванні економічних і соціальних процесів у державі.

Фактори впливу на бюджет. Об'єктивні та суб'єктивні фактори впливу на бюджет. Фактори, що впливають на формування і використання бюджету.

Інструменти бюджетного впливу на соціально-економічний розвиток.

Тема 2. Бюджет як основний фінансовий план держави. Бюджет як основний фінансовий план держави. Плановість бюджету як його основна ознака.

Бюджетне прогнозування, його сутність та види. Методи бюджетного прогнозування.

Теоретичні основи бюджетного планування. Сутність бюджетного планування як складової загальнодержавного економічного планування. Нормативна база щодо бюджетного планування. Завдання та принципи бюджетного планування. Методи бюджетного планування. Організація бюджетного планування. Основні його етапи. Бюджетне регулювання.

Бюджетна класифікація та основні напрями її застосування. Складові бюджету. Класифікація доходів бюджету. Класифікація видатків та кредитування. Класифікація фінансування та класифікація боргу. Загальний та спеціальний фонд бюджету.

Сутність бюджетного процесу. Стадії бюджетного процесу. Значення бюджетного процесу. Учасники бюджетного процесу. Стадії бюджетного процесу на загальнодержавному рівні: їх складові, основні виконавці та контрольні терміни виконання. Характеристика стадій бюджетного процесу: складання проекту бюджету, розгляд та ухвалення Закону України «Про Державний бюджет України на ... рік», виконання бюджету, підготовка та розгляд звіту про виконання бюджету. Індикативні та прогнозні показники Державного бюджету. Зміст проекту Основних напрямів бюджетної політики. Зміст Закону України «Про Державний бюджет України». Зміст перехідних положень. Зміст квартальної звітності про виконання бюджету. Зміст річного звіту про виконання бюджету. Особливості формування надходжень бюджету та здійснення витрат бюджету в

разі несвоєчасного набрання чинності законом про Державний бюджет України. Внесення змін до Закону про Державний бюджет України. Перевиконання надходжень Державного бюджету України. Скорочення видатків і кредитування загального фонду Державного бюджету України. Захищені видатки бюджету.

Стадії бюджетного процесу на місцевому рівні: їх складові, основні виконавці та контрольні терміни виконання. Характеристика стадій бюджетного процесу: складання проекту бюджету, розгляд та прийняття бюджету, виконання бюджету, підготовка та розгляд звіту про виконання місцевого бюджету. Зміст рішення про місцевий бюджет.

Тема 3. Бюджетний устрій та побудова бюджетної системи України.

Структура бюджетів: горизонтальний і вертикальний розріз. Поняття про бюджетну систему. Елементи бюджетної системи. Побудова бюджетної системи. Види бюджетів. Бюджетний устрій. Основні засади бюджетного устрою.

Елементи, структура та принципи побудови бюджетної системи України. Організація функціонування бюджетної системи. Зведений (консолідований) бюджет України та його складові. Принципи побудови бюджетної системи України.

Загальний та спеціальний фонд. Власні надходження бюджетних установ та напрями їх витрачання.

Складові бюджетної системи. Характеристика діяльності окремих частин бюджетної системи. Верховна Рада України та Кабінет Міністрів України – провідні органи в системі управління бюджетом. Міністерство фінансів України – центральний орган державної виконавчої влади в сфері фінансової діяльності. Рахункова палата України: завдання, повноваження, функції. Державна Казначейська служба України: організаційна структура, основні завдання та повноваження. Державна фінансова інспекція України: структура, завдання, функції. Розпорядники бюджетних коштів та їх повноваження. Органи Державної податкової служби України: склад, завдання.

Законодавча і нормативна база функціонування бюджетної системи. Інформаційне забезпечення бюджетної системи: його сутність та структура Організація інформаційного забезпечення.

Питання бюджетної системи, врегульовані Конституцією України. Загальна характеристика Бюджетного кодексу України. Зміст Закону «Про Державний бюджет України». Інші закони, що регулюють бюджетні відносини. Нормативно-правові акти Кабінету Міністрів України, прийняті на підставі і на виконання Бюджетного Кодексу та інших законів України. Нормативно-правові акти органів виконавчої влади, прийняті на підставі і на виконання Бюджетного Кодексу, інших законів України та нормативно-правових актів Кабінету Міністрів України. Рішення про місцевий бюджет.

Основні напрямки розвитку бюджетної системи України.

Тема 4. Бюджетний дефіцит і джерела його фінансування. Стан бюджету як фінансового плану. Показники стану бюджету: рівновага доходів і видатків, бюджетний профіцит, бюджетний дефіцит.

Сутність та причини виникнення бюджетного дефіциту. Класифікація видів дефіциту бюджету. Бюджетний дефіцит як основний чинник державного кредиту. Напрями збалансування та джерела покриття дефіциту бюджету. Збалансованість бюджету. Причини виникнення бюджетного дефіциту: об'єктивні та суб'єктивні.

Види бюджетного дефіциту та його класифікація. Оцінки граничного розміру бюджетного дефіциту. Складові бюджетного дефіциту та їх взаємозв'язок: циклічний, структурний та фактичний бюджетний дефіцит.

Вплив бюджетного дефіциту на розвиток економіки. Наслідки бюджетного дефіциту. Дефіцитне фінансування економіки та його прихильники.

Методи визначення абсолютного розміру дефіциту бюджету. Відносні показники оцінки рівня бюджетного дефіциту. Боргова концепція дефіциту.

Теоретичні підходи до управління бюджетним дефіцитом. Класичні концептуальні підходи до управління бюджетним дефіцитом: збалансування на щорічній основі, збалансування в ході економічного циклу, збалансування на основі функціонування фінансів. Податкове навантаження, оптимальний розмір агрегованої податкової ставки та їх вплив на дохідну частину бюджету.

Джерела покриття бюджетного дефіциту. Інфляційні та неінфляційні джерела фінансування дефіциту. Методи обмеження та шляхи скорочення дефіциту бюджету. Проблеми незбалансованості Державного бюджету України на сучасному етапі.

Економічна природа державного кредиту, його сутність та значення. Матеріальний зміст державного кредиту. Специфічні риси державного кредиту. Відмінності державного кредиту від банківського. Функції державного кредиту. Форми та види державного кредиту.

Державні позики як засіб покриття дефіциту бюджету та їх вплив на економіку країни. державних позик. Чинники, на яких має ґрунтуватися залучення позик. Джерела погашення державних запозичень. Управління державними позиками. Основні характеристики облігацій внутрішньої державної позики.

Тема 5. Міжбюджетні відносини і система бюджетного вирівнювання.

Поняття та мета регулювання міжбюджетних відносин. Сутність міжбюджетних відносин. Бюджетне регулювання. Міжбюджетні трансферти та їх види. Базові дотації, субсидії, реверсні дотації та додаткові дотації.

Фінансові нормативи бюджетної забезпеченості та методи їх визначення. Коригуючі коефіцієнти для фінансових нормативів бюджетної забезпеченості.

Види трансфертів, що надаються з Державного бюджету місцевим бюджетам. Порядок та умови надання субвенцій з державного бюджету місцевим бюджетам

Горизонтальне вирівнювання податкоспроможності обласних бюджетів. Індекси податкоспроможності, методика визначення та їх нормативні межі.

Горизонтальне вирівнювання податкоспроможності бюджетів міст обласного значення, районів і об'єднаних територіальних громад, що створюються згідно із законом та перспективним планом формування територій громад.

Субвенції з державного бюджету місцевим бюджетам на здійснення

державних програм соціального захисту. Освітня субвенція. Субвенція на здійснення підтримки окремих закладів та заходів у системі охорони здоров'я. Інші субвенції загального та спеціального фондів з Державного бюджету. Додаткові дотації з Державного бюджету.

Порядок перерахування міжбюджетних трансфертів.

Тема 6. Система доходів бюджету. Сутність та характеристика доходів бюджету. Сутність державних доходів та порядок їх формування в бюджетній системі України. Принципи формування доходів бюджету.

Сутність доходів Державного бюджету. Класифікація доходів Державного бюджету. Джерела формування доходів бюджету.

Методи формування доходів та їх співвідношення. Податкові надходження. Неподаткові надходження. Доходи від операцій з капіталом. Офіційні трансферти.

Коефіцієнт еластичності системи доходів бюджету та фактори, що його визначають. Вплив внутрішніх та зовнішніх факторів на доходи Державного бюджету. Сутність доходів місцевих бюджетів. Умови оптимальної забезпеченості загальнодержавного та місцевих бюджетів. Джерела доходів місцевих бюджетів. Підходи до наповнення місцевих бюджетів. Склад закріплених доходів місцевих бюджетів.

Склад доходів місцевих бюджетів. Склад доходів загального фонду бюджетів міст республіканського Автономної Республіки Крим та обласного значення, міст Києва та Севастополя, районних бюджетів, бюджетів об'єднаних територіальних громад, що створюються згідно із законом та перспективним планом формування територій громад. Склад доходів загального фонду бюджету Автономної Республіки Крим, обласних бюджетів.

Склад доходів бюджетів районів у містах. Доходи загального фонду бюджетів міст районного значення, сільських, селищних бюджетів. Надходження спеціального фонду місцевих бюджетів.

Тема 7. Система видатків бюджету. Бюджетне фінансування. Принципи, форми та методи бюджетного фінансування.

Загальна характеристика видатків. Секвестр бюджету. Захищені статті.

Сутність видатків Державного бюджету. Фактори, що обумовлюють використання бюджетних видатків. Класифікація видатків.

Склад видатків та кредитування Державного бюджету. Загальний та спеціальний фонди видатків. Класифікація видатків Державного бюджету. Державні програми, що фінансуються з Державного бюджету. Таємні видатки. Резервний фонд бюджету. Джерела здійснення видатків бюджетів. Забезпечення здійснення видатків. Передача державою права на здійснення видатків.

Сутність видатків місцевих бюджетів. Критерії розмежування видів видатків між місцевими бюджетами. Склад видатків, що здійснюються з бюджетів сіл, селищ, міст районного значення.

Видатки місцевих бюджетів, що можуть здійснюватися з усіх місцевих бюджетів. Передача коштів між місцевими бюджетами на здійснення видатків місцевих бюджетів.

Тема 8. Видатки бюджету на економічну діяльність держави та науку.

Роль держави у забезпеченні макроекономічної стабілізації та економічного зростання. Форми державного впливу на розвиток економіки. Регулярна політика і бюджетні інструменти фінансового регулювання економічного циклу. Завдання, засади і методологічні основи прямого державного фінансування економіки.

Склад видатків бюджету на економічну діяльність, їх роль і місце у розвитку економіки. Напрями та форми бюджетного фінансування економіки.

Бюджетні інвестиції, їх види. Капітальні вкладення і джерела їх фінансування. Відомча система фінансування та фінансування інвестиційних проєктів. Конкурсний відбір об'єктів бюджетного інвестування, його завдання і критерії.

Джерела фінансування заходів на охорону навколишнього природного середовища. Фінансування природоохоронних заходів. Фонд охорони навколишнього природного середовища. Джерела формування фонду. Екологічний податок. Механізм обчислення екологічного податку. Принципи визначення плати за використання природних ресурсів.

Видатки на міжнародну діяльність. Видатки на зовнішньополітичну діяльність.

Видатки бюджету на науку, засади і методологічні основи їх фінансування. Організація наукових досліджень і джерела їх фінансування.

Фінансування фундаментальних досліджень у наукових установах Академії наук України, у відомчих наукових закладах і вищих закладах освіти. Кошторисне фінансування наукових закладів і наукових програм.

Тема 9. Видатки бюджету на соціальний захист населення і соціальну сферу. Державні соціальні гарантії. Основні напрямки державних соціальних гарантій: світовий досвід. Джерела фінансування соціальних гарантій.

Соціальні видатки бюджету як відображення соціальної політики держави. Типи соціальної політики та їх вплив на обсяги бюджетного фінансування соціальних видатків. Склад соціальних видатків: видатки на соціальний захист, соціальне забезпечення і соціальну сферу. Методологічні основи планування і фінансування соціальних видатків.

Об'єктивні чинники видатків на соціальний захист населення в умовах перехідної економіки. Форми і види соціального захисту населення. Склад видатків бюджету на соціальний захист населення, їх роль в умовах переходу до ринкової економіки.

Форми і методи фінансового забезпечення установ соціальної сфери. Бюджетне фінансування закладів соціальної сфери, його організація, основи їх кошторисного фінансування.

Соціальні групи населення, для яких передбачено державний захист. Джерела виплати пенсій. Види державних пенсій. Пільги соціального захисту ветеранів війни, ветеранів праці. Види допомоги сім'ям з дітьми. Механізм виплати грошової дороги.

Соціальне забезпечення. Система соціального забезпечення. Фінансування соціального забезпечення.

Фінансовий механізм державних житлових субсидій. Алгоритм розрахунку житлових субсидій. Порядок призначення житлових субсидій.

Засади бюджетного фінансування освіти, роль і місце бюджету у системі фінансового забезпечення освітніх закладів. Освітня субвенція. Видатки бюджету на освіту, їх склад та структура. Бюджетні заклади освіти, особливості організації їх діяльності. Фінансування загальноосвітніх шкіл. Особливості кошторисного фінансування шкіл-інтернатів. Фінансування дитячих дошкільних закладів. Бюджетне фінансування вищої школи. Особливості кошторисного планування і фінансування у вищих закладах освіти. Позабюджетні кошти державних вищих закладів освіти.

Видатки бюджету на охорону здоров'я, їх склад і структура Засади бюджетного фінансування охорони здоров'я, роль і місце бюджету у фінансовому забезпеченні медицини. Бюджетні заклади охорони здоров'я, організація їх фінансової діяльності.

Засади бюджетного фінансування закладів культури. Склад видатків на культуру. Особливості складання кошторису бібліотек, будинків культури та інших культурно-освітніх закладів. Фінансування преси, видавництва, радіомовлення, телебачення.

Засади бюджетного фінансування розвитку фізичної культури і спорту, роль держави в державній підтримці спорту. Склад видатків на фізичну культуру і спорт, порядок їх планування і фінансування.

Видатки бюджету на молодіжну політику.

Тема 10. Видатки бюджету на оборону та управління. Фінансові та політичні аспекти видатків держави на оборону. Воєнна доктрина України та її вплив на рівень і розмір видатків на оборону. Склад видатків на оборону, порядок їх планування і фінансування.

Видатки бюджету на державне управління, їх склад та засади фінансування. Утримання органів законодавчої і виконавчої влади. Видатки на судові органи і прокуратуру. Видатки на правоохоронні органи. Видатки на утримання фінансових, фіскальних і митних органів. Порядок планування і фінансування видатків бюджету на управління.

Тема 11. Видатки бюджету на обслуговування державного боргу. Сутність та класифікація державного боргу. Основні причини виникнення та зростання державного боргу України.

Державні та місцеві гарантії. Граничні обсяги державного (місцевого) боргу та державних (місцевих) гарантій.

Управління державним боргом. Обслуговування державного боргу. Видатки бюджету на обслуговування державного боргу. Основні способи управління, політика реструктуризації державного боргу. Джерела покриття бюджетного дефіциту. Шляхи погашення державного боргу.

Структура (тематичний план) навчальної дисципліни

Назви тем	Кількість годин			
	денна форма здобуття освіти			
	D2ФБССФР бд 2025 стн			
	усього	у тому числі		
		л	п	с. р.
Тема 1. Сутність, призначення і роль бюджету держави	16	4	2	10
Тема 2. Бюджет як основний фінансовий план держави	16	4	2	10
Тема 3. Бюджетний устрій та побудова бюджетної системи України	16	2	2	12
Тема 4. Бюджетний дефіцит і джерела його фінансування	16	4	2	10
Тема 5. Міжбюджетні відносини і система бюджетного вирівнювання	16	2	2	12
Тема 6. Система доходів бюджету	18	4	2	12
Тема 7. Система видатків бюджету	18	4	4	10
Тема 8. Видатки бюджету на економічну діяльність держави та науку	16	2	2	12
Тема 9. Видатки бюджету на соціальний захист населення і соціальну сферу	16	2	4	10
Тема 10. Видатки бюджету на оборону та управління	16	2	2	12
Тема 11. Видатки бюджету на обслуговування державного боргу	16	2	4	10
Усього годин	180	32	28	120

8. Теми семінарських занять

Не передбачено навчальним планом.

Теми практичних занять

Назви тем	Кількість годин	
	денна форма здобуття освіти	
	D2ФБССФР_бд_2025_стн	
Тема 1. Сутність, призначення і роль бюджету держави	2	
Тема 2. Бюджет як основний фінансовий план держави	2	
Тема 3. Бюджетний устрій та побудова бюджетної системи України	2	
Тема 4. Бюджетний дефіцит і джерела його фінансування	2	
Тема 5. Міжбюджетні відносини і система бюджетного вирівнювання	2	
Тема 6. Система доходів бюджету	2	
Тема 7. Система видатків бюджету	4	
Тема 8. Видатки бюджету на економічну діяльність держави та науку	2	
Тема 9. Видатки бюджету на соціальний захист населення і соціальну сферу	4	
Тема 10. Видатки бюджету на оборону та управління	2	
Тема 11. Видатки бюджету на обслуговування державного боргу	4	
Усього годин	28	

Теми лабораторних занять

Не передбачено навчальним планом.

9. Теми самостійної роботи

Назви тем	Кількість годин
	денна форма здобуття освіти
	D2ФБССФР_бд_2025_стн
Тема 1. Сутність, призначення і роль бюджету держави	10
Тема 2. Бюджет як основний фінансовий план держави	10
Тема 3. Бюджетний устрій та побудова бюджетної системи України	12
Тема 4. Бюджетний дефіцит і джерела його фінансування	10
Тема 5. Міжбюджетні відносини і система бюджетного вирівнювання	12
Тема 6. Система доходів бюджету	12
Тема 7. Система видатків бюджету	10
Тема 8. Видатки бюджету на економічну діяльність держави та науку	12
Тема 9. Видатки бюджету на соціальний захист населення і соціальну сферу	10
Тема 10. Видатки бюджету на оборону та управління	12
Тема 11. Видатки бюджету на обслуговування державного боргу	10
Усього годин	120

10. Індивідуальні завдання

Індивідуальна робота здобувача вищої освіти має сприяти закріпленню теоретичного матеріалу та практичних навичок. Цей вид роботи реалізується шляхом виконанням завдань самостійної роботи здобувачами.

11. Оцінювання результатів навчання

Програмні результати навчання	Результати навчання	Форми контролю результатів навчання
ПР04. Знати механізм функціонування державних фінансів, у т.ч. бюджетної та податкової систем, фінансів суб'єктів господарювання, фінансів домогосподарств, фінансових та фондових ринків, банківської системи та страхування.	- знати основні поняття, що характеризують механізм функціонування бюджетної системи; - розуміти механізм функціонування бюджетної системи.	1) виконання вправ на практичних заняттях; 2) виконання завдань самостійної роботи (розрахунково-практичних завдань та підготовка глосарію); 3) тестування; 4) контрольна робота; 5) екзамен.
ПР05. Володіти методичним інструментарієм діагностики стану фінансових систем (державні фінанси, у т.ч. бюджетна та податкова системи, фінанси суб'єктів господарювання, фінанси домогосподарств, фінансові та фондові ринки, банківська система та страхування).	- розуміти методичний інструментарій діагностики стану бюджетної системи; - володіти основними прийомами діагностики стану бюджетної системи.	1) виконання вправ на практичних заняттях; 2) виконання завдань самостійної роботи (розрахунково-практичних завдань та підготовка глосарію); 3) контрольна робота; 4) екзамен.
ПР19. Виявляти навички самостійної роботи, гнучкого мислення, відкритості до нових знань.	- виявляти навички самостійної роботи, гнучкого мислення, відкритості до нових знань.	1) виконання вправ на практичних заняттях; 2) виконання завдань самостійної роботи (розрахунково-практичних завдань та підготовка глосарію); 3) тестування; 4) контрольна робота; 5) екзамен.

Критерієм успішного навчання є досягнення здобувачем вищої освіти мінімальних порогових рівнів оцінок за кожним запланованим результатом навчання. Одним із обов'язкових елементів освітнього процесу є систематичний поточний контроль та підсумкова оцінка рівня досягнення програмних результатів навчання.

Схема нарахування балів з навчальної дисципліни
Денна форма здобуття освіти D2ФБССФР_бд_2025_стн

Назва теми	Форми контролю результатів навчання здобувачів вищої освіти					Разом
	виконання вправ на практичних заняттях	виконання завдань самостійної роботи		контрольна робота ³	екзамен	
		виконання домашніх завдань ¹	тестування ²			
Тема 1. Сутність, призначення і роль бюджету держави	2	2	2	14		6
Тема 2. Бюджет як основний фінансовий план держави	2	2	2			6
Тема 3. Бюджетний устрій та побудова бюджетної системи України	2	2	2			6
Тема 4. Бюджетний дефіцит і джерела його фінансування	2	2	2			6
Тема 5. Міжбюджетні відносини і система бюджетного вирівнювання	2	2	2			6
Тема 6. Система доходів бюджету	2	2	2			6
Тема 7. Система видатків бюджету	2	2	2			6
Тема 8. Видатки бюджету на економічну діяльність держави та науку	2	2	2			6
Тема 9. Видатки бюджету на соціальний захист населення і соціальну сферу	2	2	2			6
Тема 10. Видатки бюджету на оборону та управління	2	2	2			6
Тема 11. Видатки бюджету на обслуговування державного боргу	2	2	2			6
Підсумкова контрольна робота	-	-	-	14	-	14
Всього	22	22	22	14	-	80
Екзамен	-	-	-	-	20	20
Разом	22	22	22	14	20	100

¹ протягом семестру здобувачі вищої освіти виконують завдання самостійної роботи (розрахунково-практичні та підготовка глосарію), за кожен тему отримуючи максимум 2 бали;

² протягом семестру здобувачі вищої освіти проходять тестування на платформі Moodle в позааудиторний час, за кожен тему отримуючи максимум 2 бали;

³ наприкінці семестру передбачено написання однієї контрольної роботи (максимум 14 балів), яка містить 2 теоретичних питання та 2 практичних завдання.

Шкала та критерії оцінювання
Денна форма здобуття освіти D2ФБССФР_бд_2025_стн
виконання вправ на практичних заняттях

Кількість балів	Критерії оцінювання
2	здобувач вищої освіти отримує за виконані на практичних заняттях вправи у випадку вірного виконання без помилок та належного їх оформлення, що свідчить про наявність високого рівня знань основних понять, що характеризують механізм функціонування бюджетної системи; високий рівень розуміння механізму функціонування бюджетної системи; високий рівень оволодіння методичним інструментарієм діагностики стану бюджетної системи та високий рівень володіння основними прийомами діагностики стану бюджетної системи, а також про високий рівень здатності виявляти навички самостійної роботи, гнучкого мислення, відкритості до нових знань
1	здобувач вищої освіти отримує за виконані на практичних заняттях вправи у випадку часткового виконання вправ або виконання вправ з методологічними помилками, що свідчить про базовий рівень знань основних понять, що характеризують механізм функціонування бюджетної системи, базовий рівень розуміння механізму функціонування бюджетної системи, базовий рівень оволодіння методичним інструментарієм діагностики стану бюджетної системи, а також про базовий рівень здатності виявляти навички самостійної роботи, гнучкого мислення, відкритості до нових знань
0	здобувач вищої освіти отримує у випадку відсутності належно оформлених виконаних вправ, що не дає можливість оцінити формування компетентностей і досягнення програмних результатів

виконання домашніх завдань

Кількість балів	Критерії оцінювання
2	здобувач вищої освіти отримує за виконані завдання самостійної роботи за кожну тему у випадку повного виконання завдання та належного його оформлення, що свідчить про наявність високого рівня знань основних понять, що характеризують механізм функціонування бюджетної системи; високий рівень розуміння механізму функціонування бюджетної системи; високий рівень оволодіння методичним інструментарієм діагностики стану бюджетної системи та високий рівень володіння основними прийомами діагностики стану бюджетної системи, а також про високий рівень здатності виявляти навички самостійної роботи, гнучкого мислення, відкритості до нових знань.
1	здобувач вищої освіти отримує за виконані завдання самостійної роботи за кожну тему у випадку неповного виконання завдання, що свідчить про базовий рівень знань основні поняття, що характеризують механізм функціонування бюджетної системи, базовий рівень розуміння механізму функціонування бюджетної системи та базовий рівень оволодіння методичним інструментарієм діагностики стану бюджетної системи, а також про базовий рівень здатності виявляти навички самостійної роботи, гнучкого мислення, відкритості до нових знань
0	здобувач вищої освіти отримує у випадку відсутності належно оформлених виконаних вправ, що не дає можливість оцінити формування компетентностей і досягнення програмних результатів

тестування

Кількість балів	Критерії оцінювання
2 (0,2*10)	10 питань по 0,2 бали кожне - здобувач вищої освіти отримує за виконання тестів, що свідчить про наявність високого рівня знань з основних понять, що характеризують механізм функціонування бюджетної системи та розуміння механізму функціонування бюджетної системи, а також про високий рівень здатності виявляти навички самостійної роботи, гнучкого мислення, відкритості до нових знань. Отримані бали за виконані тести відображаються у журналі відповідно до правил заокруглення.

контрольна робота
(2 теоретичних питання та 2 практичних завдання)

Кількість балів	Критерії оцінювання
Теоретичне питання	
3	здобувач вищої освіти отримує за кожне теоретичне питання у випадку повного та чіткого його розкриття, що свідчить про високий рівень знань основних понять, що характеризують механізм функціонування бюджетної системи, та високий рівень розуміння механізму функціонування бюджетної системи. а також про високий рівень здатності виявляти навички самостійної роботи, гнучкого мислення, відкритості до нових знань.
2	здобувач вищої освіти отримує за кожне теоретичне питання у випадку наявності окремих недоліків чи неточностей у відповіді на теоретичне питання, що свідчить про достатній рівень знань основних понять, що характеризують механізм функціонування бюджетної системи, та достатній рівень розуміння механізму функціонування бюджетної системи, а також про достатній рівень здатності виявляти навички самостійної роботи, гнучкого мислення, відкритості до нових знань.
1	здобувач вищої освіти отримує за кожне теоретичне питання у випадку наявності суттєвих недоліків у відповіді чи фрагментарному розкритті теоретичного питання, що свідчить про наявність фрагментарного рівня знань основних понять, що характеризують механізм функціонування бюджетної системи, та базовий рівень розуміння механізму функціонування бюджетної системи, а також про базовий рівень здатності виявляти навички самостійної роботи, гнучкого мислення, відкритості до нових знань.
0	здобувач вищої освіти отримує у випадку відсутності відповіді на теоретичне питання, що не дає можливість оцінити формування компетентностей і досягнення програмних результатів.
Практичне завдання	
4	здобувач вищої освіти отримує за виконання задачі чи розв'язування практичної ситуації, що свідчить про наявність високого рівня знань основних понять, що характеризують механізм функціонування бюджетної системи; високий рівень розуміння механізму функціонування бюджетної системи; високий рівень оволодіння методичним інструментарієм діагностики стану бюджетної системи та високий рівень володіння основними прийомами діагностики стану бюджетної системи, а також про високий рівень здатності виявляти навички самостійної роботи, гнучкого мислення, відкритості до нових знань.
3	здобувач вищої освіти отримує у випадку наявності арифметичних помилок чи недоліків у оформленні методики розв'язання задачі, що свідчить про наявність достатнього рівня знань основних понять, що характеризують механізм функціонування бюджетної системи; достатній рівень розуміння механізму

	функціонування бюджетної системи; достатній рівень оволодіння методичним інструментарієм діагностики стану бюджетної системи та достатній рівень володіння основними прийомами діагностики стану бюджетної системи, а також про достатній рівень здатності виявляти навички самостійної роботи, гнучкого мислення, відкритості до нових знань.
2	здобувач вищої освіти отримує у випадку часткового розв'язання задачі зі значними методологічними помилками, що свідчить про базовий рівень знань основних понять, що характеризують механізм функціонування бюджетної системи, та базовий рівень оволодіння методичним інструментарієм діагностики стану бюджетної системи, а також про базовий рівень здатності виявляти навички самостійної роботи, гнучкого мислення, відкритості до нових знань.
1	здобувач вищої освіти отримує у випадку наявності суттєвих помилок у розв'язуванні задачі, що свідчить про фрагментарний рівень знань основних понять, що характеризують механізм функціонування бюджетної системи, та знання окремих елементів методичного інструментарію діагностики стану бюджетної системи.
0	здобувач вищої освіти отримує у випадку відсутності належно оформлених розв'язаних задач, що не дає можливість оцінити формування компетентностей і досягнення програмних результатів.

Шкала та критерії оцінювання екзамену

(2 теоретичних питання та 1 практичне завдання)

Кількість балів	Критерії оцінювання
Теоретичне питання	
5	здобувач вищої освіти отримує за кожне теоретичне питання у випадку повного та чіткого його розкриття, що свідчить про високий рівень знань основних понять, що характеризують механізм функціонування бюджетної системи, та високий рівень розуміння механізму функціонування бюджетної системи, а також про високий рівень здатності виявляти навички самостійної роботи, гнучкого мислення, відкритості до нових знань.
3 - 4	здобувач вищої освіти отримує за кожне теоретичне питання у випадку наявності окремих недоліків чи неточностей у відповіді на теоретичне питання, що свідчить про достатній рівень знань основних понять, що характеризують механізм функціонування бюджетної системи, та достатній рівень розуміння механізму функціонування бюджетної системи, а також про достатній рівень здатності виявляти навички самостійної роботи, гнучкого мислення, відкритості до нових знань.
1 - 2	здобувач вищої освіти отримує за кожне теоретичне питання у випадку наявності суттєвих недоліків у відповіді чи фрагментарному розкритті теоретичного питання, що свідчить про наявність фрагментарного рівня знань основних понять, що характеризують механізм функціонування бюджетної системи, та базовий рівень розуміння механізму функціонування бюджетної системи, а також про базовий рівень здатності виявляти навички самостійної роботи, гнучкого мислення, відкритості до нових знань.
0	здобувач вищої освіти отримує у випадку відсутності відповіді на теоретичне питання, що не дає можливість оцінити формування компетентностей і досягнення програмних результатів.
Практичне завдання	
10	здобувач вищої освіти отримує за виконання задачі чи розв'язування практичної

	ситуації, що свідчить про наявність високого рівня знань основних понять, що характеризують механізм функціонування бюджетної системи; високий рівень розуміння механізму функціонування бюджетної системи; високий рівень оволодіння методичним інструментарієм діагностики стану бюджетної системи та високий рівень володіння основними прийомами діагностики стану бюджетної системи, а також про високий рівень здатності виявляти навички самостійної роботи, гнучкого мислення, відкритості до нових знань.
7 - 9	здобувач вищої освіти отримує у випадку наявності арифметичних помилок чи недоліків у оформленні методики розв'язання задачі, що свідчить про наявність достатнього рівня знань основних понять, що характеризують механізм функціонування бюджетної системи; достатній рівень розуміння механізму функціонування бюджетної системи; достатній рівень оволодіння методичним інструментарієм діагностики стану бюджетної системи та достатній рівень володіння основними прийомами діагностики стану бюджетної системи, а також про достатній рівень здатності виявляти навички самостійної роботи, гнучкого мислення, відкритості до нових знань.
4 - 6	здобувач вищої освіти отримує у випадку часткового розв'язання задачі зі значними методологічними помилками, що свідчить про базовий рівень знань основних понять, що характеризують механізм функціонування бюджетної системи, та базовий рівень оволодіння методичним інструментарієм діагностики стану бюджетної системи, а також про базовий рівень здатності виявляти навички самостійної роботи, гнучкого мислення, відкритості до нових знань.
1 - 3	здобувач вищої освіти отримує у випадку наявності суттєвих помилок у розв'язуванні задачі, що свідчить про фрагментарний рівень знань основних понять, що характеризують механізм функціонування бюджетної системи, та знання окремих елементів методичного інструментарію діагностики стану бюджетної системи.
0	здобувач вищої освіти отримує у випадку відсутності належно оформлених розв'язаних задач, що не дає можливість оцінити формування компетентностей і досягнення програмних результатів.

12. Інструменти, обладнання та програмне забезпечення, використання яких передбачене при вивченні навчальної дисципліни

Персональний комп'ютер, під'єднаний до мережі Internet. Програмне забезпечення: OS Windows, MS Office, PowerPoint, хмарні додатки Google, Internet-браузери, мережа Wi-Fi, доступ до інтернет-ресурсів, онлайн платформа Google Meet. Мультимедійне обладнання (проектор), дошка аудиторна, АСУ ПДАУ, електронний ресурс на платформі LMS Moodle, репозитарій ПДАУ.

13. Політика навчальної дисципліни

- щодо термінів виконання та перескладання: виконання та перескладання здобувачами вищої освіти за всіма формами контролю здійснюється відповідно до вимог Положення про організацію освітнього процесу в Полтавському державному аграрному університеті (<https://surl.li/naeamt>) та Положення про оцінювання результатів навчання здобувачів вищої освіти в Полтавському державному аграрному університеті (<https://surl.li/vtnwrs>);

- щодо академічної доброчесності: здобувачі вищої освіти повинні дотримуватись Кодексу академічної доброчесності Полтавського державного аграрного університету (<http://surl.li/tecyhx>). Дотримання академічної

добросовісності здобувачами освіти передбачає: самостійне виконання навчальних завдань, завдань поточного та підсумкового контролю результатів навчання; зазначення посилань на джерела інформації у разі використання ідей, розробок, тверджень тощо; дотримання норм законодавства про авторське право і суміжні права; надання достовірної інформації про результати власної навчальної (наукової, творчої) діяльності, використанні методики досліджень і джерела інформації. Процедура розгляду справ щодо порушення норм академічної доброчесності учасниками освітнього процесу здійснюється згідно з Положенням про Комісію з академічної доброчесності Полтавського державного аграрного університету (<http://surl.li/wperxc>). Спеціальні та локальні нормативно-правові акти з питань забезпечення академічної доброчесності представлено на сторінці Академічна доброчесність ПДАУ (<http://surl.li/dvigaf>);

- **щодо відвідування занять:** у відповідності до п. 7.9.11 Положення про організацію освітнього процесу в Полтавському державному аграрному університеті (<https://surl.li/naeamt>) відвідування здобувачами вищої освіти всіх видів навчальних занять є обов'язковим. Відмітка про відвідування занять здобувачами здійснюється в електронному журналі обліку аудиторної навчальної роботи викладача. Контроль за відвідуванням здобувачами вищої освіти навчальних занять здійснює декан факультету;

- **щодо зарахування результатів неформальної / інформальної освіти:** здійснюється у відповідності до Закону України «Про освіту», Закону України «Про вищу освіту», Наказу Міністерства освіти і науки України «Про затвердження порядку визнання у вищій та фаховій передвищій освіті результатів навчання, здобутих шляхом неформальної та / або інформальної освіти», Положення про порядок визнання результатів навчання, здобутих у неформальній та інформальній освіті здобувачами вищої освіти Полтавського державного аграрного університету (<https://surl.li/kyrpgwg>);

- **щодо оскарження результатів оцінювання:** Оскарження результатів оцінювання здійснюється згідно п. 5 Положення про оцінювання результатів навчання здобувачів вищої освіти в Полтавському державному аграрному університеті (<https://surl.li/vtnwrs>).

14. Рекомендовані джерела інформації

Основні:

1. Бюджетна система України : навчальний посібник в схемах і таблицях / С. В. Качула, Г. Є. Павлова, Л. В. Лисяк, Добровольська О.В., Л. І. Катан. Дніпро: Монолит, 2021. 332 с.
2. Бюджетна система : підручник / за ред. В. Г. Дем'янишина, О. П. Кириленко, З. М. Лободіної. Тернопіль : ЗУНУ, 2020. 624 с.
3. Бюджетний кодекс України : від 08.07.2010 р. № 2456-VI; / (Офіційний вебсайт Верховної Ради України). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2456-17>.
4. Миськів Г. Бюджетна система: теоретичні та практичні аспекти (у схемах і таблицях) : навч. посіб. Львів : Растр-7, 2020. 272 с.
5. Сучасна бюджетна система: правила та процедури: навч. посіб. [За заг. ред. В. В. Зубенка]. Київ : ІБСЕД, 2017. 184 с.

Допоміжні:

1. Doroshenko O., Kuzmenko H., Tsvirko O., Sedikova I., Khymych O., Tarasenko O. The Experimental Model of Procurement in Public Administration. *International Journal of Innovative Technology and Exploring Engineering (IJITEE)* ISSN: 2278-3075, Volume-8 Issue-11, September 2019. p. 2773 – 2778.
2. Арістов Ю. Ю. Бюджетна система як інструмент соціально-економічного розвитку країни. *Економіка та держава*. 2020. № 3. С. 154 – 159. DOI: <https://doi.org/10.32702/2306-6806.2020.3.154>.
3. Бабко Н. М., Сєвідова І. О. Роль бюджетних видатків у фінансуванні соціально-економічних потреб сьогодення. Збірник наукових праць ТДАТУ імені Дмитора Моторного. 2023. № 2 (48). С. 86 – 94. DOI: 10.31388/2519-884X-2023-48-86-94.
4. Бей С. О., Головай Н. М., Долюк А. В. Стан державного боргу України в умовах воєнного стану. *Міжнародний економічний журнал «Механізм регулювання економіки»*. 2023. № 3. С. 55 – 61. URL: <http://mer-journal.sumy.ua/index.php/journal/article/view/169>.
5. Бражник Л. В., Дорошенко О. О. Боргова проблема та економічна безпека країни. *Причорноморські економічні студії*. 2018. Вип. 26. С. 84-87. URL: <http://www.bses.in.ua/uk/26-2018>.
6. Богдан Т. Бюджет і борг затяжної війни. *Дзеркало тижня*. 2024. 09 трав. URL: <https://zn.ua/ukr/macroeconomics/bjudzhet-i-borh-zatjazhnoji-vijni.html>.
7. Борушок І. І. Функції та роль видатків бюджету у забезпеченні соціального захисту населення. *Економічний простір*. 2021. № 169. С. 69 – 72. URL: <https://doi.org/10.32782/2224-6282/169-13>.
8. Бугель Ю. Бюджетна політика України в умовах воєнного стану: виклики та перспективи. *Економічний аналіз*. 2023. Т 33. № 2. С. 128 – 138.
9. Буй Т. Г., Прімерова О. К. Бюджетна система України: вплив війни та виклики повоєнної відбудови. *Наукові записки НаУКМА. Економічні науки*. 2023. № 8 (1). С. 17 – 24. URL : <https://doi.org/10.18523/2519-4739.2023.8.1.17-24>.
10. Бюджетна безпека України в координатах гібридних загроз фінансовій системі. *Аналітична записка*. URL: <http://www.niss.gov.ua/articles/2593/>.
11. Ватаманюк-Зелінська У. З., Біда М. С. Аналіз державного боргу України

в умовах воєнного стану. *Ефективна економіка*. 2023. № 5. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/efek_2023_5_25.

12. Венцель В., Пилипів В., Слободян Р. Вплив пандемії COVID-19 на місцеві фінанси. Аналітичний звіт. Київ : U-LEAD з Європою, 2021. URL: https://decentralization.gov.ua/uploads/library/file/716/ULEAD_COVID19_Report_29.04.2021_.pdf.

13. Галайко Н. Оцінка впливу окремих показників на зовнішній борг України. *Економіка та суспільство*. 2023. № 48. URL: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2023-48-73>.

14. Гетманцев Д. Що буде із держборгом України? *Економічна правда*. 2024. 18 черв. URL: <https://www.epravda.com.ua/columns/2024/06/18/715386/#:~:text=>

15. Державний бюджет України 2022 року: виконання в умовах повномасштабної війни. URL: <https://niss.gov.ua/news/komentari-ekspertiv/derzhavnyy-byudzheth-ukrayiny-2022-roku-vykonannya-v-umovak>.

16. Деякі питання формування та виконання місцевих бюджетів у період воєнного стану : Постанова Кабінету Міністрів України від 11.03.2022 № 252. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/252-2022-p#Text>.

17. Длугопольський О., Козар А. Аналіз бюджетних витрат на соціальний захист населення : виклики пандемії COVID-19. *Вісник економіки*. 2022. № 3. С. 38 – 64. URL: DOI: <https://doi.org/10.35774/visnyk2022.03.038>.

18. Дорошенко А. П., Дорошенко О. О., Кончаковський Є. О. Валовий внутрішній продукт України: рівень та перспективи зростання. *Причорноморські економічні студії*, 2020. Вип. 52. Частина 1. С. 72-77. URL : <http://dspace.pdaa.edu.ua:8080/handle/123456789/8103>.

19. Дорошенко А. П., Дорошенко О. О., Телятник В. В. Вплив системи оподаткування на фінансові результати діяльності підприємства. *Ефективна економіка*. 2023. № 11. URL : <https://www.nayka.com.ua/index.php/ee/article/view/2531/2567>. DOI: <https://doi.org/10.32702/2307-2105.2023.11.72.7-2105.2023.2.31>.

20. Дорошенко А. П., Єгорова О. В., Дорошенко О. О. Сучасні особливості інфляції в Україні та методи її стримування. *Ефективна економіка*. 2020. № 4. URL: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=7761>.

21. Дорошенко О. О., Циб А. С. Теоретико-прикладні аспекти проведення державного фінансового аудиту виконання бюджетних програм Державною аудиторською службою України. *Ефективна економіка*. 2023. № 10. URL : <https://www.nayka.com.ua/index.php/ee/article/view/2336/2369>. DOI: <https://doi.org/10.32702/2307-2105.2023.10.45>.

22. Доходи і видатки місцевих бюджетів. Ціна держави. URL: <http://cost.ua/news/687-revenues-and-expenditures-of-local-budgets/>

23. Доходи і видатки місцевих бюджетів: коротко про головне URL: <http://cost.ua/news/687-revenues-and-expenditures-of-local-budgets/>.

24. Дроботя Я. А., Безкровний О. В., Дорошенко О. О. Фінансові ризики податку з доходу фізичних осіб. *Ефективна економіка*. 2024. № 2. URL : <https://www.nayka.com.ua/index.php/ee/article/view/3094>. DOI : <https://doi.org/10.32702/2307-2105.2024.2.39>.

25. Загірняк Д. М., Глухова В. І., Кравченко Х. В. Тенденції формування

бюджетних ресурсів територіальних громад. *Економіка та суспільство*. 2023. № 53. URL: <https://economyandsociety.in.ua/index.php/journal/article/view/2693/2>.

26. Загірняк Д. М., Дідур С. В., Глухова В. І., Кравченко Х. В. Аналіз джерел формування бюджетних інвестицій територіальних громад. *Науковий вісник Полтавського університету економіки і торгівлі*. 2022. № 1(105). С. 40 – 46.

27. Західна О. Р., Круглякова В. В., Рахвал І. Р. Бюджетна політика України: стан, оцінювання, перспективи. *Молодий вчений*. 2023. № 10 (122). С. 194 – 199. URL: <https://molodyivchenyi.ua/index.php/journal/article/view/5990/5859>.

28. . Іщук Л. Роль бюджетів у фінансуванні соціальної сфери: теоретичні та практичні аспекти. *Економічний форум*. 2020. № 3. С. 110 – 117.

29. Киричук І. Без реформ не обійтися: власних коштів Україні вистачить тільки на половину видатків. *Економічна правда*. 2023. 26 вересня. URL: <https://www.epravda.com.ua/publications/2023/09/26/704763/>.

30. Конституція України від 28 червня 1996 року № 254к/96–ВР [Електронний ресурс]. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80#Text>.

31. Кубах Т. Г., Рябушка Л. Б. Боргова безпека України: теоретична та практична складова. *Ефективна економіка*. 2022. № 5. DOI: <https://doi.org/10.32702/2307-2105-2022.5.95>.

32. Левчук О. В. Фінансове забезпечення Збройних сил України: тенденції та основні шляхи реформування. Збірник наукових праць Центру воєнно-стратегічних досліджень *Національного університету оборони України імені Івана Черняхівського*. 2020. № 2 (69). С. 53. URL: <http://znp-cvds.nuou.org.ua/index>.

33. Ливч В. Відображення в бюджеті української бюджетної системи цілей сталого розвитку. URL: https://www.undp.org/sites/g/files/zskgke326/files/migration/ua/UNDP-BSDGsReport-UA_v04.pdf.

34. Ливч В. Методологія комплексної оцінки бюджетування ЦСР в Україні. URL: <https://www.undp.org/uk/ukraine/publications/byudzhetuвання-tsilей-staloho-rozvytku-vklyuchaye-metodolohiyu-ta-zvit-iz-byudzhetuвання-tssr>.

35. Ломоносова Н., Боброва А. Коронавірус і соціальний захист: між реформою і кризою, 2020. URL: <https://cedos.org.ua/researches/koronavirus-i-sotsialnyizakhyst-mizh-reformoiu-i-kryzoiu>.

36. Міжнародний досвід реструктуризації державного боргу у вимірі України. *Національний інститут стратегічних досліджень*. 2022. URL: <https://niss.gov.ua/doslidzhennya/ekonomika/mizhnarodnyy-dosvid-restrukturyzatsiyi-derzhavnoho-borhu-u-vymiri-ukrayiny>.

37. Міщенко Д. А., Міщенко Л. О. Удосконалення механізму управління бюджетними видатками в Україні. *Державне управління: удосконалення та розвиток*. 2017. № 3. URL: <http://www.dy.nayka.com.ua/?op=1&z=1043>.

38. Насібова О. В. Фінансовий механізм соціального захисту як інструмент регулювання рівня життя населення. *Інвестиції: практика та досвід*. 2021. № 10. С. 48 – 54.

39. Огляд інструментів підтримки фінансової стійкості в умовах воєнного стану в Україні (01.06.–15.07.2023 р.). URL: <https://niss.gov.ua/news/komentari-ekspertiv/ohlyad-instrumentiv-pidtrymky-finansovoyi-stiykosti-v-umovakh-voyennoho>

13.

40. Павленко В. В. Боргова безпека України в умовах воєнного конфлікту. *Право і безпека*. 2023. № 3 (90). С. 154 – 186.

41. Панухник О., Федотова Я., Голич Н. Державний бюджет України-2023: особливості регулювання фінансово-економічних процесів в умовах повномасштабної війни. *Соціально-економічні проблеми і держава*. 2022. Вип. 2 (27). С. 63 – 71. URL: <http://sepd.tntu.edu.ua/images/stories/pdf/2022/22povupv.pdf>.

42. Петик Л. О., Козачук О. В., Себестянович І. С. Управління державним боргом України: проблеми та напрями оптимізації. *Бізнес Інформ*. 2022. № 11. С. 183 – 189.

43. Піхняк Т., Слободян М., Мовчан В. Державний борг України та інших країн: порівняльний аспект. *Вісник Хмельницького національного університету*. 2024. № 2. С. 39 – 43. URL: <https://heraldes.khmnpu.edu.ua/index.php/heraldes/article/view/88/90>.

44. Податковий кодекс України : від 02.12.2010 р. № 2755-VI / Офіційний вебсайт Верховної Ради України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2755-17#Text>.

45. Про внесення змін до Бюджетного кодексу України та деяких інших законодавчих актів України: Закон України від 31.05.2022 р. № 2290-IX / Верховна Рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2290-20#Text>.

46. Про внесення змін до Бюджетного кодексу України щодо особливостей формування та виконання бюджетів об'єднаних територіальних громад : Закон України від 26.11.2015 р. № 837-VIII / Верховна Рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/837-19#Text>.

47. Про внесення змін до Порядку перерахування міжбюджетних трансфертів : Постанова Кабінету Міністрів України від 27.01.2021 р. № 51 / Кабінет міністрів України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/51-2021-%D0%BF#Text>.

48. Про Державний бюджет України на 2024 рік : Закон України від 09.11.2023 р. № 3460-IX / Верховна Рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3460-20#Text>.

49. Про добровільне об'єднання територіальних громад : Закон України від 05.02.2015 р. № 157-VIII / Верховна Рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/157-19#Text>.

50. Про затвердження Порядку виконання повноважень Державною казначейською службою в особливому режимі в умовах воєнного стану : Постанова Кабінету Міністрів України від 09.06.2021 № 590-2021-п (редакція від 29.02.2024 № 211-2024-п). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/590-2021-n#n9>.

51. Про порядок обслуговування коштів місцевих бюджетів у частині бюджету розвитку та власних надходжень бюджетних установ в установах банків державного сектору : Постанова Кабінету Міністрів України від 14.05.2015 р. № 378 / Кабінет міністрів України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/378-2015-%D0%BF#Text>.

52. Про Рахункову палату України: Закон України від 02.07.2015 р. № 576-VIII / Верховна Рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/576-19#Text>.

53. Про Стратегію сталого розвитку України до 2030 року : Проект Закону України від 07.08.2018 р. № 9015 / Верховна Рада України. URL: <https://ips.ligazakon.net/document/JH6YF00A?an=332>.

54. Про Цілі сталого розвитку України на період 2030 року : Указ Президента України від 30.09.2019 р. № 722/2019. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/722/2019#Text>.

55. Про схвалення основних прогнозних макропоказників економічного і соціального розвитку України на 2024 – 2026 роки : Постанова Кабінету міністрів України від 15.12.2023 р. № 1315 / Кабінет міністрів України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1315-2023-%D0%BF#Text>.

56. Про схвалення основних прогнозних макропоказників економічного і соціального розвитку України на 2025 – 2027 роки : Постанова Кабінету міністрів України від 28.06.2024 р. № 780 / Кабінет міністрів України. URL: <https://www.kmu.gov.ua/npas/pro-skhvalennia-osnovnykh-prohnoznykh-makropokaznykiv-ekonomichnoho-i-s780280624>.

57. Проць Н., Костенюк Т. Міжбюджетні відносини в системі бюджетного регулювання. *Economic journal of Lesya Ukrainka Volyn National University*. 2023. Вип. 36. С. 57 – 65 [Електронний ресурс]. DOI : <https://doi.org/10.29038/2786-4618-2023-04-57-65>.

58. Проць Н., Кравчук М. Видатки державного бюджету на національну оборону: проблеми та перспективи. *Світ фінансів*. 2021. № 4 (69). С. 78 – 87. URL: <http://sf.wunu.edu.ua/index.php/sf/article/view/1478/1484>.

59. Романовська Ю. А., Смоляр Л. А. Аналіз державного боргу України в умовах війни. *Економіка та суспільство*. 2024. № 62. URL: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2024-62-106>.

60. Середньострокова стратегія управління державним боргом на 2021 – 2024 рр. URL : <https://mof.gov.ua/storage/files/Середньострокова%20СУДБ%202021-2024.pdf>.

61. Сочка К. Державний борг України: поточні реалії та проблеми. *Acta Academiae Beregsiensis. Economics*. 2022. 1 (2). С. 172 – 183.

62. Сучасна бюджетна система: правила та процедури: навч. посіб. / [За заг. ред. В. В. Зубенка]; ІБСЕД, Проект «Зміцнення місцевої фінансової ініціативи (ЗМФІ-II) впровадження». Київ, 2017. 184 с.

63. Токарева К. О. Правове регулювання бюджетного процесу в мовах воєнного стану. *Право і безпека*. 2022. № 3 (86). С. 26 – 36.

64. Третяк К. В., Климаш Н. І., Роганова Г. О. Державний борг України: виклики та загрози для економіки. *Бізнес Інформ*. 2022. № 10. С. 152 – 161.

65. Тютюнник Ю. М., Дорогань-Писаренко Л. О., Дорошенко О. О. Тенденції податкових надходжень від туристичної діяльності в Україні. *Інфраструктура ринку*. 2024. Вип. 78. С. 188 – 193. URL : http://www.market-infr.od.ua/journals/2024/78_2024/37.pdf.

66. Фінансування Державного бюджету України з початку повномасштабної війни. URL: https://mof.gov.ua/uk/news/ukraines_state_budget_financing_since_the_beginning_of_the_full-scale_war-3435.

67. Череп А. В., Олейнікова Л. Г., Кішко Ю. П. Проблемні питання в бю-

джетній системі України. *Український журнал прикладної економіки та техніки*. 2024. Т. 9. № 1. С. 152 – 156. DOI: <https://doi.org/10.36887/2415-8453-2024-1-25>

68. Штефан Л. Б. Аналіз бюджетного дефіциту в Україні та його соціально-економічні наслідки. *Економіка та суспільство*. 2022. Вип. 41. URL: <https://economyandsociety.in.ua/index.php/journal/article/view/1573>.

69. Kovalenko V., Sheludko S., Aranchyi V., Chumak V., Doroshenko O. Export of agricultural products as a determinant of currency security of Ukrainian economy. *Agricultural and Resource Economics*, 2024. Volume 10. Issue 3. Pp. 56 – 79. DOI : <https://doi.org/10.51599/are.2024.10.03.03>.

Інформаційні ресурси

1. Офіційний сайт Верховної Ради України. URL : <http://rada.gov.ua>.
2. Сайт Державної податкової служби України. URL : <https://tax.gov.ua/>.
3. Офіційний сайт Державного комітету статистики України URL: <http://www.ukrstat.gov.ua>.
4. Офіційний сайт Державної служби фінансового моніторингу. URL : <https://www.fiu.gov.ua>.
5. Офіційний сайт Кабінету Міністрів України. URL : <http://www.kmu.gov.ua>.
6. Офіційний сайт Міністерства Фінансів України. URL : <http://www.minfin.gov.ua>.

1. Опис навчальної дисципліни

Елементи характеристики	Денна форма здобуття освіти
Загальна кількість годин	180
Кількість кредитів	6
Місце в індивідуальному навчальному плані здобувача вищої освіти (обов'язкова чи вибіркова)	обов'язкова
Рік навчання (шифр курсу)	1; D2ФБССФР бд 2025 стн
Семестр	1
Лекції (годин)	32
Практичні (годин)	28
Самостійна робота (годин)	120
у т. ч. індивідуальні завдання (контрольна робота), годин	-
Форма семестрового контролю	екзамен

2. Мета вивчення навчальної дисципліни

Мета вивчення навчальної дисципліни: формування системи теоретичних знань та практичних навичок з організації та функціонування бюджетної системи і проведення бюджетної політики.

3. Передумови для вивчення навчальної дисципліни

Перелік дисциплін, які передують її вивченню відповідно до структурно-логічної схеми освітньо-професійної програми: Економічна теорія, Фінанси.

4. Компетентності:

загальні (ЗК):

ЗК01. Здатність до абстрактного мислення, аналізу та синтезу;

ЗК06. Здатність проведення досліджень на відповідному рівні;

ЗК07. Здатність вчитися і оволодівати сучасними знаннями;

ЗК08. Здатність до пошуку, оброблення та аналізу інформації з різних джерел.

спеціальні (фахові) (ФК):

ФК03. Здатність до діагностики стану фінансових систем (державні фінанси, у тому числі бюджетна та податкова системи, фінанси суб'єктів господарювання, фінанси домогосподарств, фінансові та фондові ринки, банківська система та страхування);

ФК05. Здатність застосовувати знання законодавства у сфері монетарного, фіскального регулювання та регулювання фінансового та фондового ринку.

ФК11. Здатність підтримувати належний рівень знань та постійно підвищувати свою професійну підготовку.

5. Програмні результати навчання:

ПР04. Знати механізм функціонування державних фінансів, у т.ч. бюджетної та податкової систем, фінансів суб'єктів господарювання, фінансів домогосподарств, фінансових та фондових ринків, банківської системи та страхування.

ПР05. Володіти методичним інструментарієм діагностики стану фінансових систем (державні фінанси, у т.ч. бюджетна та податкова системи, фінанси суб'єктів господарювання, фінанси домогосподарств, фінансові та фондові ринки, банківська система та страхування).

ПР19. Виявляти навички самостійної роботи, гнучкого мислення, відкритості до нових знань.

Співвідношення програмних результатів навчання із очікуваними результатами навчання

Програмний результат навчання (визначений освітньою програмою)	Очікувані результати навчання навчальної дисципліни
ПР04. Знати механізм функціонування державних фінансів, у т.ч. бюджетної та податкової систем, фінансів суб'єктів господарювання, фінансів домогосподарств, фінансових та фондових ринків, банківської системи та страхування.	- знати основні поняття, що характеризують механізм функціонування бюджетної системи; - розуміти механізм функціонування бюджетної системи.
ПР05. Володіти методичним інструментарієм діагностики стану фінансових систем (державні фінанси, у т.ч. бюджетна та податкова системи, фінанси суб'єктів господарювання, фінанси домогосподарств, фінансові та фондові ринки, банківська система та страхування).	- розуміти методичний інструментарій діагностики стану бюджетної системи; - володіти основними прийомами діагностики стану бюджетної системи.
ПР19. Виявляти навички самостійної роботи, гнучкого мислення, відкритості до нових знань.	- виявляти навички самостійної роботи, гнучкого мислення, відкритості до нових знань.

6. Методи навчання і викладання

- словесні методи (лекція, пояснення, бесіда);
- наочні методи (демонстрування, спостереження, ілюстрування);
- практичні методи (практичні роботи, робота з навчально-методичною, науковою літературою, нормативно-правовими актами, робота з джерелами в мережі Інтернет);
- методи письмового контролю (контрольна робота, тестування);
- методи самостійної роботи (завдання самостійної роботи);
- методи формування пізнавальних інтересів (створення ситуації інтересу і новизни навчального матеріалу; метод відповідей на запитання і опитування думок здобувачів вищої освіти);
- інтерактивні методи навчання (метод «Займи позицію», дискусії, групові обговорення);
- комп'ютерні, мультимедійні методи (використання мультимедійних презентацій, елементів дистанційного навчання).

7. Програма навчальної дисципліни

Тема 1. Сутність, призначення і роль бюджету держави. Функції держави – визначальний чинник формування бюджету. Економічна природа категорії «бюджет». Зародження та розвиток бюджетних відносин.

Багатогранність бюджету як суспільного явища. Категорія «бюджет» за економічним змістом та матеріальним змістом, за формою та з правової точки

зору.

Особливості бюджету як ланки фінансової системи. Ознаки бюджету як економічної категорії. Учасники бюджетних відносин. Функції бюджету. Роль і місце бюджету у перерозподільчих відносинах у суспільстві. Взаємозалежність між ВВП і бюджетом. Бюджетна централізація ВВП та її межі. Фінансові протиріччя в суспільстві, пов'язані з формуванням бюджету та способи їх вирішення. Бюджетний вплив на забезпечення економічного і соціального розвитку. Бюджетна модель суспільства, необхідність її реформування в Україні.

Бюджетна політика: сутність та основні напрями на сучасному етапі. Бюджетна стратегія та бюджетна тактика. Завдання та мета бюджетної політики. Бюджетне законодавство як правова основа розроблення та реалізації бюджетної політики. Мета бюджетної політики. Чинники впливу на бюджетну політику.

Бюджетний механізм. Його характеристика та основні напрями впливу на соціально-економічні процеси. Призначення бюджетного механізму. Функції бюджетного механізму. Кількісна і якісна характеристика бюджетного механізму. Складові бюджетного механізму. Роль бюджетного механізму в регулюванні економічних і соціальних процесів у державі.

Фактори впливу на бюджет. Об'єктивні та суб'єктивні фактори впливу на бюджет. Фактори, що впливають на формування і використання бюджету.

Інструменти бюджетного впливу на соціально-економічний розвиток.

Тема 2. Бюджет як основний фінансовий план держави. Бюджет як основний фінансовий план держави. Плановість бюджету як його основна ознака.

Бюджетне прогнозування, його сутність та види. Методи бюджетного прогнозування.

Теоретичні основи бюджетного планування. Сутність бюджетного планування як складової загальнодержавного економічного планування. Нормативна база щодо бюджетного планування. Завдання та принципи бюджетного планування. Методи бюджетного планування. Організація бюджетного планування. Основні його етапи. Бюджетне регулювання.

Бюджетна класифікація та основні напрями її застосування. Складові бюджету. Класифікація доходів бюджету. Класифікація видатків та кредитування. Класифікація фінансування та класифікація боргу. Загальний та спеціальний фонд бюджету.

Сутність бюджетного процесу. Стадії бюджетного процесу. Значення бюджетного процесу. Учасники бюджетного процесу. Стадії бюджетного процесу на загальнодержавному рівні: їх складові, основні виконавці та контрольні терміни виконання. Характеристика стадій бюджетного процесу: складання проекту бюджету, розгляд та ухвалення Закону України «Про Державний бюджет України на ... рік», виконання бюджету, підготовка та розгляд звіту про виконання бюджету. Індикативні та прогнозні показники Державного бюджету. Зміст проекту Основних напрямів бюджетної політики. Зміст Закону України «Про Державний бюджет України». Зміст перехідних положень. Зміст квартальної звітності про виконання бюджету. Зміст річного звіту про виконання бюджету. Особливості формування надходжень бюджету та здійснення витрат бюджету в

разі несвоєчасного набрання чинності законом про Державний бюджет України. Внесення змін до Закону про Державний бюджет України. Перевиконання надходжень Державного бюджету України. Скорочення видатків і кредитування загального фонду Державного бюджету України. Захищені видатки бюджету.

Стадії бюджетного процесу на місцевому рівні: їх складові, основні виконавці та контрольні терміни виконання. Характеристика стадій бюджетного процесу: складання проекту бюджету, розгляд та прийняття бюджету, виконання бюджету, підготовка та розгляд звіту про виконання місцевого бюджету. Зміст рішення про місцевий бюджет.

Тема 3. Бюджетний устрій та побудова бюджетної системи України.

Структура бюджетів: горизонтальний і вертикальний розріз. Поняття про бюджетну систему. Елементи бюджетної системи. Побудова бюджетної системи. Види бюджетів. Бюджетний устрій. Основні засади бюджетного устрою.

Елементи, структура та принципи побудови бюджетної системи України. Організація функціонування бюджетної системи. Зведений (консолідований) бюджет України та його складові. Принципи побудови бюджетної системи України.

Загальний та спеціальний фонд. Власні надходження бюджетних установ та напрями їх витрачання.

Складові бюджетної системи. Характеристика діяльності окремих частин бюджетної системи. Верховна Рада України та Кабінет Міністрів України – провідні органи в системі управління бюджетом. Міністерство фінансів України – центральний орган державної виконавчої влади в сфері фінансової діяльності. Рахункова палата України: завдання, повноваження, функції. Державна Казначейська служба України: організаційна структура, основні завдання та повноваження. Державна фінансова інспекція України: структура, завдання, функції. Розпорядники бюджетних коштів та їх повноваження. Органи Державної податкової служби України: склад, завдання.

Законодавча і нормативна база функціонування бюджетної системи. Інформаційне забезпечення бюджетної системи: його сутність та структура Організація інформаційного забезпечення.

Питання бюджетної системи, врегульовані Конституцією України. Загальна характеристика Бюджетного кодексу України. Зміст Закону «Про Державний бюджет України». Інші закони, що регулюють бюджетні відносини. Нормативно-правові акти Кабінету Міністрів України, прийняті на підставі і на виконання Бюджетного Кодексу та інших законів України. Нормативно-правові акти органів виконавчої влади, прийняті на підставі і на виконання Бюджетного Кодексу, інших законів України та нормативно-правових актів Кабінету Міністрів України. Рішення про місцевий бюджет.

Основні напрямки розвитку бюджетної системи України.

Тема 4. Бюджетний дефіцит і джерела його фінансування. Стан бюджету як фінансового плану. Показники стану бюджету: рівновага доходів і видатків, бюджетний профіцит, бюджетний дефіцит.

Сутність та причини виникнення бюджетного дефіциту. Класифікація видів дефіциту бюджету. Бюджетний дефіцит як основний чинник державного кредиту. Напрями збалансування та джерела покриття дефіциту бюджету. Збалансованість бюджету. Причини виникнення бюджетного дефіциту: об'єктивні та суб'єктивні.

Види бюджетного дефіциту та його класифікація. Оцінки граничного розміру бюджетного дефіциту. Складові бюджетного дефіциту та їх взаємозв'язок: циклічний, структурний та фактичний бюджетний дефіцит.

Вплив бюджетного дефіциту на розвиток економіки. Наслідки бюджетного дефіциту. Дефіцитне фінансування економіки та його прихильники.

Методи визначення абсолютного розміру дефіциту бюджету. Відносні показники оцінки рівня бюджетного дефіциту. Боргова концепція дефіциту.

Теоретичні підходи до управління бюджетним дефіцитом. Класичні концептуальні підходи до управління бюджетним дефіцитом: збалансування на щорічній основі, збалансування в ході економічного циклу, збалансування на основі функціонування фінансів. Податкове навантаження, оптимальний розмір агрегованої податкової ставки та їх вплив на дохідну частину бюджету.

Джерела покриття бюджетного дефіциту. Інфляційні та неінфляційні джерела фінансування дефіциту. Методи обмеження та шляхи скорочення дефіциту бюджету. Проблеми незбалансованості Державного бюджету України на сучасному етапі.

Економічна природа державного кредиту, його сутність та значення. Матеріальний зміст державного кредиту. Специфічні риси державного кредиту. Відмінності державного кредиту від банківського. Функції державного кредиту. Форми та види державного кредиту.

Державні позики як засіб покриття дефіциту бюджету та їх вплив на економіку країни. державних позик. Чинники, на яких має ґрунтуватися залучення позик. Джерела погашення державних запозичень. Управління державними позиками. Основні характеристики облігацій внутрішньої державної позики.

Тема 5. Міжбюджетні відносини і система бюджетного вирівнювання.

Поняття та мета регулювання міжбюджетних відносин. Сутність міжбюджетних відносин. Бюджетне регулювання. Міжбюджетні трансферти та їх види. Базові дотації, субсидії, реверсні дотації та додаткові дотації.

Фінансові нормативи бюджетної забезпеченості та методи їх визначення. Коригуючі коефіцієнти для фінансових нормативів бюджетної забезпеченості.

Види трансфертів, що надаються з Державного бюджету місцевим бюджетам. Порядок та умови надання субвенцій з державного бюджету місцевим бюджетам

Горизонтальне вирівнювання податкоспроможності обласних бюджетів. Індекси податкоспроможності, методика визначення та їх нормативні межі.

Горизонтальне вирівнювання податкоспроможності бюджетів міст обласного значення, районів і об'єднаних територіальних громад, що створюються згідно із законом та перспективним планом формування територій громад.

Субвенції з державного бюджету місцевим бюджетам на здійснення

державних програм соціального захисту. Освітня субвенція. Субвенція на здійснення підтримки окремих закладів та заходів у системі охорони здоров'я. Інші субвенції загального та спеціального фондів з Державного бюджету. Додаткові дотації з Державного бюджету.

Порядок перерахування міжбюджетних трансфертів.

Тема 6. Система доходів бюджету. Сутність та характеристика доходів бюджету. Сутність державних доходів та порядок їх формування в бюджетній системі України. Принципи формування доходів бюджету.

Сутність доходів Державного бюджету. Класифікація доходів Державного бюджету. Джерела формування доходів бюджету.

Методи формування доходів та їх співвідношення. Податкові надходження. Неподаткові надходження. Доходи від операцій з капіталом. Офіційні трансферти.

Коефіцієнт еластичності системи доходів бюджету та фактори, що його визначають. Вплив внутрішніх та зовнішніх факторів на доходи Державного бюджету. Сутність доходів місцевих бюджетів. Умови оптимальної забезпеченості загальнодержавного та місцевих бюджетів. Джерела доходів місцевих бюджетів. Підходи до наповнення місцевих бюджетів. Склад закріплених доходів місцевих бюджетів.

Склад доходів місцевих бюджетів. Склад доходів загального фонду бюджетів міст республіканського Автономної Республіки Крим та обласного значення, міст Києва та Севастополя, районних бюджетів, бюджетів об'єднаних територіальних громад, що створюються згідно із законом та перспективним планом формування територій громад. Склад доходів загального фонду бюджету Автономної Республіки Крим, обласних бюджетів.

Склад доходів бюджетів районів у містах. Доходи загального фонду бюджетів міст районного значення, сільських, селищних бюджетів. Надходження спеціального фонду місцевих бюджетів.

Тема 7. Система видатків бюджету. Бюджетне фінансування. Принципи, форми та методи бюджетного фінансування.

Загальна характеристика видатків. Секвестр бюджету. Захищені статті.

Сутність видатків Державного бюджету. Фактори, що обумовлюють використання бюджетних видатків. Класифікація видатків.

Склад видатків та кредитування Державного бюджету. Загальний та спеціальний фонди видатків. Класифікація видатків Державного бюджету. Державні програми, що фінансуються з Державного бюджету. Таємні видатки. Резервний фонд бюджету. Джерела здійснення видатків бюджетів. Забезпечення здійснення видатків. Передача державою права на здійснення видатків.

Сутність видатків місцевих бюджетів. Критерії розмежування видів видатків між місцевими бюджетами. Склад видатків, що здійснюються з бюджетів сіл, селищ, міст районного значення.

Видатки місцевих бюджетів, що можуть здійснюватися з усіх місцевих бюджетів. Передача коштів між місцевими бюджетами на здійснення видатків місцевих бюджетів.

Тема 8. Видатки бюджету на економічну діяльність держави та науку.

Роль держави у забезпеченні макроекономічної стабілізації та економічного зростання. Форми державного впливу на розвиток економіки. Регулярна політика і бюджетні інструменти фінансового регулювання економічного циклу. Завдання, засади і методологічні основи прямого державного фінансування економіки.

Склад видатків бюджету на економічну діяльність, їх роль і місце у розвитку економіки. Напрями та форми бюджетного фінансування економіки.

Бюджетні інвестиції, їх види. Капітальні вкладення і джерела їх фінансування. Відомча система фінансування та фінансування інвестиційних проектів. Конкурсний відбір об'єктів бюджетного інвестування, його завдання і критерії.

Джерела фінансування заходів на охорону навколишнього природного середовища. Фінансування природоохоронних заходів. Фонд охорони навколишнього природного середовища. Джерела формування фонду. Екологічний податок. Механізм обчислення екологічного податку. Принципи визначення плати за використання природних ресурсів.

Видатки на міжнародну діяльність. Видатки на зовнішньополітичну діяльність.

Видатки бюджету на науку, засади і методологічні основи їх фінансування. Організація наукових досліджень і джерела їх фінансування.

Фінансування фундаментальних досліджень у наукових установах Академії наук України, у відомчих наукових закладах і вищих закладах освіти. Кошторисне фінансування наукових закладів і наукових програм.

Тема 9. Видатки бюджету на соціальний захист населення і соціальну сферу. Державні соціальні гарантії. Основні напрямки державних соціальних гарантій: світовий досвід. Джерела фінансування соціальних гарантій.

Соціальні видатки бюджету як відображення соціальної політики держави. Типи соціальної політики та їх вплив на обсяги бюджетного фінансування соціальних видатків. Склад соціальних видатків: видатки на соціальний захист, соціальне забезпечення і соціальну сферу. Методологічні основи планування і фінансування соціальних видатків.

Об'єктивні чинники видатків на соціальний захист населення в умовах перехідної економіки. Форми і види соціального захисту населення. Склад видатків бюджету на соціальний захист населення, їх роль в умовах переходу до ринкової економіки.

Форми і методи фінансового забезпечення установ соціальної сфери. Бюджетне фінансування закладів соціальної сфери, його організація, основи їх кошторисного фінансування.

Соціальні групи населення, для яких передбачено державний захист. Джерела виплати пенсій. Види державних пенсій. Пільги соціального захисту ветеранів війни, ветеранів праці. Види допомоги сім'ям з дітьми. Механізм виплати грошової дороги.

Соціальне забезпечення. Система соціального забезпечення. Фінансування соціального забезпечення.

Фінансовий механізм державних житлових субсидій. Алгоритм розрахунку житлових субсидій. Порядок призначення житлових субсидій.

Засади бюджетного фінансування освіти, роль і місце бюджету у системі фінансового забезпечення освітніх закладів. Освітня субвенція. Видатки бюджету на освіту, їх склад та структура. Бюджетні заклади освіти, особливості організації їх діяльності. Фінансування загальноосвітніх шкіл. Особливості кошторисного фінансування шкіл-інтернатів. Фінансування дитячих дошкільних закладів. Бюджетне фінансування вищої школи. Особливості кошторисного планування і фінансування у вищих закладах освіти. Позабюджетні кошти державних вищих закладів освіти.

Видатки бюджету на охорону здоров'я, їх склад і структура Засади бюджетного фінансування охорони здоров'я, роль і місце бюджету у фінансовому забезпеченні медицини. Бюджетні заклади охорони здоров'я, організація їх фінансової діяльності.

Засади бюджетного фінансування закладів культури. Склад видатків на культуру. Особливості складання кошторису бібліотек, будинків культури та інших культурно-освітніх закладів. Фінансування преси, видавництва, радіомовлення, телебачення.

Засади бюджетного фінансування розвитку фізичної культури і спорту, роль держави в державній підтримці спорту. Склад видатків на фізичну культуру і спорт, порядок їх планування і фінансування.

Видатки бюджету на молодіжну політику.

Тема 10. Видатки бюджету на оборону та управління. Фінансові та політичні аспекти видатків держави на оборону. Воєнна доктрина України та її вплив на рівень і розмір видатків на оборону. Склад видатків на оборону, порядок їх планування і фінансування.

Видатки бюджету на державне управління, їх склад та засади фінансування. Утримання органів законодавчої і виконавчої влади. Видатки на судові органи і прокуратуру. Видатки на правоохоронні органи. Видатки на утримання фінансових, фіскальних і митних органів. Порядок планування і фінансування видатків бюджету на управління.

Тема 11. Видатки бюджету на обслуговування державного боргу. Сутність та класифікація державного боргу. Основні причини виникнення та зростання державного боргу України.

Державні та місцеві гарантії. Граничні обсяги державного (місцевого) боргу та державних (місцевих) гарантій.

Управління державним боргом. Обслуговування державного боргу. Видатки бюджету на обслуговування державного боргу. Основні способи управління, політика реструктуризації державного боргу. Джерела покриття бюджетного дефіциту. Шляхи погашення державного боргу.

Структура (тематичний план) навчальної дисципліни

Назви тем	Кількість годин			
	денна форма здобуття освіти			
	D2ФБССФР бд 2025 стн			
	усього	у тому числі		
		л	п	с. р.
Тема 1. Сутність, призначення і роль бюджету держави	16	4	2	10
Тема 2. Бюджет як основний фінансовий план держави	16	4	2	10
Тема 3. Бюджетний устрій та побудова бюджетної системи України	16	2	2	12
Тема 4. Бюджетний дефіцит і джерела його фінансування	16	4	2	10
Тема 5. Міжбюджетні відносини і система бюджетного вирівнювання	16	2	2	12
Тема 6. Система доходів бюджету	18	4	2	12
Тема 7. Система видатків бюджету	18	4	4	10
Тема 8. Видатки бюджету на економічну діяльність держави та науку	16	2	2	12
Тема 9. Видатки бюджету на соціальний захист населення і соціальну сферу	16	2	4	10
Тема 10. Видатки бюджету на оборону та управління	16	2	2	12
Тема 11. Видатки бюджету на обслуговування державного боргу	16	2	4	10
Усього годин	180	32	28	120

8. Теми семінарських занять

Не передбачено навчальним планом.

Теми практичних занять

Назви тем	Кількість годин	
	денна форма здобуття освіти	
	D2ФБССФР_бд_2025_стн	
Тема 1. Сутність, призначення і роль бюджету держави	2	
Тема 2. Бюджет як основний фінансовий план держави	2	
Тема 3. Бюджетний устрій та побудова бюджетної системи України	2	
Тема 4. Бюджетний дефіцит і джерела його фінансування	2	
Тема 5. Міжбюджетні відносини і система бюджетного вирівнювання	2	
Тема 6. Система доходів бюджету	2	
Тема 7. Система видатків бюджету	4	
Тема 8. Видатки бюджету на економічну діяльність держави та науку	2	
Тема 9. Видатки бюджету на соціальний захист населення і соціальну сферу	4	
Тема 10. Видатки бюджету на оборону та управління	2	
Тема 11. Видатки бюджету на обслуговування державного боргу	4	
Усього годин	28	

Теми лабораторних занять

Не передбачено навчальним планом.

9. Теми самостійної роботи

Назви тем	Кількість годин
	денна форма здобуття освіти
	D2ФБССФР_бд_2025_стн
Тема 1. Сутність, призначення і роль бюджету держави	10
Тема 2. Бюджет як основний фінансовий план держави	10
Тема 3. Бюджетний устрій та побудова бюджетної системи України	12
Тема 4. Бюджетний дефіцит і джерела його фінансування	10
Тема 5. Міжбюджетні відносини і система бюджетного вирівнювання	12
Тема 6. Система доходів бюджету	12
Тема 7. Система видатків бюджету	10
Тема 8. Видатки бюджету на економічну діяльність держави та науку	12
Тема 9. Видатки бюджету на соціальний захист населення і соціальну сферу	10
Тема 10. Видатки бюджету на оборону та управління	12
Тема 11. Видатки бюджету на обслуговування державного боргу	10
Усього годин	120

10. Індивідуальні завдання

Індивідуальна робота здобувача вищої освіти має сприяти закріпленню теоретичного матеріалу та практичних навичок. Цей вид роботи реалізується шляхом виконанням завдань самостійної роботи здобувачами.

11. Оцінювання результатів навчання

Програмні результати навчання	Результати навчання	Форми контролю результатів навчання
ПР04. Знати механізм функціонування державних фінансів, у т.ч. бюджетної та податкової систем, фінансів суб'єктів господарювання, фінансів домогосподарств, фінансових та фондових ринків, банківської системи та страхування.	- знати основні поняття, що характеризують механізм функціонування бюджетної системи; - розуміти механізм функціонування бюджетної системи.	1) виконання вправ на практичних заняттях; 2) виконання завдань самостійної роботи (розрахунково-практичних завдань та підготовка глосарію); 3) тестування; 4) контрольна робота; 5) екзамен.
ПР05. Володіти методичним інструментарієм діагностики стану фінансових систем (державні фінанси, у т.ч. бюджетна та податкова системи, фінанси суб'єктів господарювання, фінанси домогосподарств, фінансові та фондові ринки, банківська система та страхування).	- розуміти методичний інструментарій діагностики стану бюджетної системи; - володіти основними прийомами діагностики стану бюджетної системи.	1) виконання вправ на практичних заняттях; 2) виконання завдань самостійної роботи (розрахунково-практичних завдань та підготовка глосарію); 3) контрольна робота; 4) екзамен.
ПР19. Виявляти навички самостійної роботи, гнучкого мислення, відкритості до нових знань.	- виявляти навички самостійної роботи, гнучкого мислення, відкритості до нових знань.	1) виконання вправ на практичних заняттях; 2) виконання завдань самостійної роботи (розрахунково-практичних завдань та підготовка глосарію); 3) тестування; 4) контрольна робота; 5) екзамен.

Критерієм успішного навчання є досягнення здобувачем вищої освіти мінімальних порогових рівнів оцінок за кожним запланованим результатом навчання. Одним із обов'язкових елементів освітнього процесу є систематичний поточний контроль та підсумкова оцінка рівня досягнення програмних результатів навчання.

Схема нарахування балів з навчальної дисципліни
Денна форма здобуття освіти D2ФБССФР_бд_2025_стн

Назва теми	Форми контролю результатів навчання здобувачів вищої освіти					Разом
	виконання вправ на практичних заняттях	виконання завдань самостійної роботи		контрольна робота ³	екзамен	
		виконання домашніх завдань ¹	тестування ²			
Тема 1. Сутність, призначення і роль бюджету держави	2	2	2	14		6
Тема 2. Бюджет як основний фінансовий план держави	2	2	2			6
Тема 3. Бюджетний устрій та побудова бюджетної системи України	2	2	2			6
Тема 4. Бюджетний дефіцит і джерела його фінансування	2	2	2			6
Тема 5. Міжбюджетні відносини і система бюджетного вирівнювання	2	2	2			6
Тема 6. Система доходів бюджету	2	2	2			6
Тема 7. Система видатків бюджету	2	2	2			6
Тема 8. Видатки бюджету на економічну діяльність держави та науку	2	2	2			6
Тема 9. Видатки бюджету на соціальний захист населення і соціальну сферу	2	2	2			6
Тема 10. Видатки бюджету на оборону та управління	2	2	2			6
Тема 11. Видатки бюджету на обслуговування державного боргу	2	2	2			6
Підсумкова контрольна робота	-	-	-	14	-	14
Всього	22	22	22	14	-	80
Екзамен	-	-	-	-	20	20
Разом	22	22	22	14	20	100

¹ протягом семестру здобувачі вищої освіти виконують завдання самостійної роботи (розрахунково-практичні та підготовка глосарію), за кожен тему отримуючи максимум 2 бали;

² протягом семестру здобувачі вищої освіти проходять тестування на платформі Moodle в позааудиторний час, за кожен тему отримуючи максимум 2 бали;

³ наприкінці семестру передбачено написання однієї контрольної роботи (максимум 14 балів), яка містить 2 теоретичних питання та 2 практичних завдання.

Шкала та критерії оцінювання
Денна форма здобуття освіти D2ФБССФР_бд_2025_стн
виконання вправ на практичних заняттях

Кількість балів	Критерії оцінювання
2	здобувач вищої освіти отримує за виконані на практичних заняттях вправи у випадку вірного виконання без помилок та належного їх оформлення, що свідчить про наявність високого рівня знань основних понять, що характеризують механізм функціонування бюджетної системи; високий рівень розуміння механізму функціонування бюджетної системи; високий рівень оволодіння методичним інструментарієм діагностики стану бюджетної системи та високий рівень володіння основними прийомами діагностики стану бюджетної системи, а також про високий рівень здатності виявляти навички самостійної роботи, гнучкого мислення, відкритості до нових знань
1	здобувач вищої освіти отримує за виконані на практичних заняттях вправи у випадку часткового виконання вправ або виконання вправ з методологічними помилками, що свідчить про базовий рівень знань основних понять, що характеризують механізм функціонування бюджетної системи, базовий рівень розуміння механізму функціонування бюджетної системи, базовий рівень оволодіння методичним інструментарієм діагностики стану бюджетної системи, а також про базовий рівень здатності виявляти навички самостійної роботи, гнучкого мислення, відкритості до нових знань
0	здобувач вищої освіти отримує у випадку відсутності належно оформлених виконаних вправ, що не дає можливість оцінити формування компетентностей і досягнення програмних результатів

виконання домашніх завдань

Кількість балів	Критерії оцінювання
2	здобувач вищої освіти отримує за виконані завдання самостійної роботи за кожну тему у випадку повного виконання завдання та належного його оформлення, що свідчить про наявність високого рівня знань основних понять, що характеризують механізм функціонування бюджетної системи; високий рівень розуміння механізму функціонування бюджетної системи; високий рівень оволодіння методичним інструментарієм діагностики стану бюджетної системи та високий рівень володіння основними прийомами діагностики стану бюджетної системи, а також про високий рівень здатності виявляти навички самостійної роботи, гнучкого мислення, відкритості до нових знань.
1	здобувач вищої освіти отримує за виконані завдання самостійної роботи за кожну тему у випадку неповного виконання завдання, що свідчить про базовий рівень знань основні поняття, що характеризують механізм функціонування бюджетної системи, базовий рівень розуміння механізму функціонування бюджетної системи та базовий рівень оволодіння методичним інструментарієм діагностики стану бюджетної системи, а також про базовий рівень здатності виявляти навички самостійної роботи, гнучкого мислення, відкритості до нових знань
0	здобувач вищої освіти отримує у випадку відсутності належно оформлених виконаних вправ, що не дає можливість оцінити формування компетентностей і досягнення програмних результатів

тестування

Кількість балів	Критерії оцінювання
2 (0,2*10)	10 питань по 0,2 бали кожне - здобувач вищої освіти отримує за виконання тестів, що свідчить про наявність високого рівня знань з основних понять, що характеризують механізм функціонування бюджетної системи та розуміння механізму функціонування бюджетної системи, а також про високий рівень здатності виявляти навички самостійної роботи, гнучкого мислення, відкритості до нових знань. Отримані бали за виконані тести відображаються у журналі відповідно до правил заокруглення.

контрольна робота
(2 теоретичних питання та 2 практичних завдання)

Кількість балів	Критерії оцінювання
Теоретичне питання	
3	здобувач вищої освіти отримує за кожне теоретичне питання у випадку повного та чіткого його розкриття, що свідчить про високий рівень знань основних понять, що характеризують механізм функціонування бюджетної системи, та високий рівень розуміння механізму функціонування бюджетної системи. а також про високий рівень здатності виявляти навички самостійної роботи, гнучкого мислення, відкритості до нових знань.
2	здобувач вищої освіти отримує за кожне теоретичне питання у випадку наявності окремих недоліків чи неточностей у відповіді на теоретичне питання, що свідчить про достатній рівень знань основних понять, що характеризують механізм функціонування бюджетної системи, та достатній рівень розуміння механізму функціонування бюджетної системи, а також про достатній рівень здатності виявляти навички самостійної роботи, гнучкого мислення, відкритості до нових знань.
1	здобувач вищої освіти отримує за кожне теоретичне питання у випадку наявності суттєвих недоліків у відповіді чи фрагментарному розкритті теоретичного питання, що свідчить про наявність фрагментарного рівня знань основних понять, що характеризують механізм функціонування бюджетної системи, та базовий рівень розуміння механізму функціонування бюджетної системи, а також про базовий рівень здатності виявляти навички самостійної роботи, гнучкого мислення, відкритості до нових знань.
0	здобувач вищої освіти отримує у випадку відсутності відповіді на теоретичне питання, що не дає можливість оцінити формування компетентностей і досягнення програмних результатів.
Практичне завдання	
4	здобувач вищої освіти отримує за виконання задачі чи розв'язування практичної ситуації, що свідчить про наявність високого рівня знань основних понять, що характеризують механізм функціонування бюджетної системи; високий рівень розуміння механізму функціонування бюджетної системи; високий рівень оволодіння методичним інструментарієм діагностики стану бюджетної системи та високий рівень володіння основними прийомами діагностики стану бюджетної системи, а також про високий рівень здатності виявляти навички самостійної роботи, гнучкого мислення, відкритості до нових знань.
3	здобувач вищої освіти отримує у випадку наявності арифметичних помилок чи недоліків у оформленні методики розв'язання задачі, що свідчить про наявність достатнього рівня знань основних понять, що характеризують механізм функціонування бюджетної системи; достатній рівень розуміння механізму

	функціонування бюджетної системи; достатній рівень оволодіння методичним інструментарієм діагностики стану бюджетної системи та достатній рівень володіння основними прийомами діагностики стану бюджетної системи, а також про достатній рівень здатності виявляти навички самостійної роботи, гнучкого мислення, відкритості до нових знань.
2	здобувач вищої освіти отримує у випадку часткового розв'язання задачі зі значними методологічними помилками, що свідчить про базовий рівень знань основних понять, що характеризують механізм функціонування бюджетної системи, та базовий рівень оволодіння методичним інструментарієм діагностики стану бюджетної системи, а також про базовий рівень здатності виявляти навички самостійної роботи, гнучкого мислення, відкритості до нових знань.
1	здобувач вищої освіти отримує у випадку наявності суттєвих помилок у розв'язуванні задачі, що свідчить про фрагментарний рівень знань основних понять, що характеризують механізм функціонування бюджетної системи, та знання окремих елементів методичного інструментарію діагностики стану бюджетної системи.
0	здобувач вищої освіти отримує у випадку відсутності належно оформлених розв'язаних задач, що не дає можливість оцінити формування компетентностей і досягнення програмних результатів.

Шкала та критерії оцінювання екзамену

(2 теоретичних питання та 1 практичне завдання)

Кількість балів	Критерії оцінювання
Теоретичне питання	
5	здобувач вищої освіти отримує за кожне теоретичне питання у випадку повного та чіткого його розкриття, що свідчить про високий рівень знань основних понять, що характеризують механізм функціонування бюджетної системи, та високий рівень розуміння механізму функціонування бюджетної системи, а також про високий рівень здатності виявляти навички самостійної роботи, гнучкого мислення, відкритості до нових знань.
3 - 4	здобувач вищої освіти отримує за кожне теоретичне питання у випадку наявності окремих недоліків чи неточностей у відповіді на теоретичне питання, що свідчить про достатній рівень знань основних понять, що характеризують механізм функціонування бюджетної системи, та достатній рівень розуміння механізму функціонування бюджетної системи, а також про достатній рівень здатності виявляти навички самостійної роботи, гнучкого мислення, відкритості до нових знань.
1 - 2	здобувач вищої освіти отримує за кожне теоретичне питання у випадку наявності суттєвих недоліків у відповіді чи фрагментарному розкритті теоретичного питання, що свідчить про наявність фрагментарного рівня знань основних понять, що характеризують механізм функціонування бюджетної системи, та базовий рівень розуміння механізму функціонування бюджетної системи, а також про базовий рівень здатності виявляти навички самостійної роботи, гнучкого мислення, відкритості до нових знань.
0	здобувач вищої освіти отримує у випадку відсутності відповіді на теоретичне питання, що не дає можливість оцінити формування компетентностей і досягнення програмних результатів.
Практичне завдання	
10	здобувач вищої освіти отримує за виконання задачі чи розв'язування практичної

	ситуації, що свідчить про наявність високого рівня знань основних понять, що характеризують механізм функціонування бюджетної системи; високий рівень розуміння механізму функціонування бюджетної системи; високий рівень оволодіння методичним інструментарієм діагностики стану бюджетної системи та високий рівень володіння основними прийомами діагностики стану бюджетної системи, а також про високий рівень здатності виявляти навички самостійної роботи, гнучкого мислення, відкритості до нових знань.
7 - 9	здобувач вищої освіти отримує у випадку наявності арифметичних помилок чи недоліків у оформленні методики розв'язання задачі, що свідчить про наявність достатнього рівня знань основних понять, що характеризують механізм функціонування бюджетної системи; достатній рівень розуміння механізму функціонування бюджетної системи; достатній рівень оволодіння методичним інструментарієм діагностики стану бюджетної системи та достатній рівень володіння основними прийомами діагностики стану бюджетної системи, а також про достатній рівень здатності виявляти навички самостійної роботи, гнучкого мислення, відкритості до нових знань.
4 - 6	здобувач вищої освіти отримує у випадку часткового розв'язання задачі зі значними методологічними помилками, що свідчить про базовий рівень знань основних понять, що характеризують механізм функціонування бюджетної системи, та базовий рівень оволодіння методичним інструментарієм діагностики стану бюджетної системи, а також про базовий рівень здатності виявляти навички самостійної роботи, гнучкого мислення, відкритості до нових знань.
1 - 3	здобувач вищої освіти отримує у випадку наявності суттєвих помилок у розв'язуванні задачі, що свідчить про фрагментарний рівень знань основних понять, що характеризують механізм функціонування бюджетної системи, та знання окремих елементів методичного інструментарію діагностики стану бюджетної системи.
0	здобувач вищої освіти отримує у випадку відсутності належно оформлених розв'язаних задач, що не дає можливість оцінити формування компетентностей і досягнення програмних результатів.

12. Інструменти, обладнання та програмне забезпечення, використання яких передбачене при вивченні навчальної дисципліни

Персональний комп'ютер, під'єднаний до мережі Internet. Програмне забезпечення: OS Windows, MS Office, PowerPoint, хмарні додатки Google, Internet-браузери, мережа Wi-Fi, доступ до інтернет-ресурсів, онлайн платформа Google Meet. Мультимедійне обладнання (проектор), дошка аудиторна, АСУ ПДАУ, електронний ресурс на платформі LMS Moodle, репозитарій ПДАУ.

13. Політика навчальної дисципліни

- щодо термінів виконання та перескладання: виконання та перескладання здобувачами вищої освіти за всіма формами контролю здійснюється відповідно до вимог Положення про організацію освітнього процесу в Полтавському державному аграрному університеті (<https://surl.li/naeamt>) та Положення про оцінювання результатів навчання здобувачів вищої освіти в Полтавському державному аграрному університеті (<https://surl.li/vtnwrs>);

- щодо академічної доброчесності: здобувачі вищої освіти повинні дотримуватись Кодексу академічної доброчесності Полтавського державного аграрного університету (<http://surl.li/tecyhx>). Дотримання академічної

добросовісності здобувачами освіти передбачає: самостійне виконання навчальних завдань, завдань поточного та підсумкового контролю результатів навчання; зазначення посилань на джерела інформації у разі використання ідей, розробок, тверджень тощо; дотримання норм законодавства про авторське право і суміжні права; надання достовірної інформації про результати власної навчальної (наукової, творчої) діяльності, використанні методики досліджень і джерела інформації. Процедура розгляду справ щодо порушення норм академічної доброчесності учасниками освітнього процесу здійснюється згідно з Положенням про Комісію з академічної доброчесності Полтавського державного аграрного університету (<http://surl.li/wperxc>). Спеціальні та локальні нормативно-правові акти з питань забезпечення академічної доброчесності представлено на сторінці Академічна доброчесність ПДАУ (<http://surl.li/dvigaf>);

- **щодо відвідування занять:** у відповідності до п. 7.9.11 Положення про організацію освітнього процесу в Полтавському державному аграрному університеті (<https://surl.li/naeamt>) відвідування здобувачами вищої освіти всіх видів навчальних занять є обов'язковим. Відмітка про відвідування занять здобувачами здійснюється в електронному журналі обліку аудиторної навчальної роботи викладача. Контроль за відвідуванням здобувачами вищої освіти навчальних занять здійснює декан факультету;

- **щодо зарахування результатів неформальної / інформальної освіти:** здійснюється у відповідності до Закону України «Про освіту», Закону України «Про вищу освіту», Наказу Міністерства освіти і науки України «Про затвердження порядку визнання у вищій та фаховій передвищій освіті результатів навчання, здобутих шляхом неформальної та / або інформальної освіти», Положення про порядок визнання результатів навчання, здобутих у неформальній та інформальній освіті здобувачами вищої освіти Полтавського державного аграрного університету (<https://surl.li/kyrpgwg>);

- **щодо оскарження результатів оцінювання:** Оскарження результатів оцінювання здійснюється згідно п. 5 Положення про оцінювання результатів навчання здобувачів вищої освіти в Полтавському державному аграрному університеті (<https://surl.li/vtnwrs>).

14. Рекомендовані джерела інформації

Основні:

1. Бюджетна система України : навчальний посібник в схемах і таблицях / С. В. Качула, Г. Є. Павлова, Л. В. Лисяк, Добровольська О.В., Л. І. Катан. Дніпро: Монолит, 2021. 332 с.
2. Бюджетна система : підручник / за ред. В. Г. Дем'янишина, О. П. Кириленко, З. М. Лободіної. Тернопіль : ЗУНУ, 2020. 624 с.
3. Бюджетний кодекс України : від 08.07.2010 р. № 2456-VI; / (Офіційний вебсайт Верховної Ради України). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2456-17>.
4. Миськів Г. Бюджетна система: теоретичні та практичні аспекти (у схемах і таблицях) : навч. посіб. Львів : Растр-7, 2020. 272 с.
5. Сучасна бюджетна система: правила та процедури: навч. посіб. [За заг. ред. В. В. Зубенка]. Київ : ІБСЕД, 2017. 184 с.

Допоміжні:

1. Doroshenko O., Kuzmenko H., Tsvirko O., Sedikova I., Khymych O., Tarasenko O. The Experimental Model of Procurement in Public Administration. *International Journal of Innovative Technology and Exploring Engineering (IJITEE)* ISSN: 2278-3075, Volume-8 Issue-11, September 2019. p. 2773 – 2778.
2. Арістов Ю. Ю. Бюджетна система як інструмент соціально-економічного розвитку країни. *Економіка та держава*. 2020. № 3. С. 154 – 159. DOI: <https://doi.org/10.32702/2306-6806.2020.3.154>.
3. Бабко Н. М., Севідова І. О. Роль бюджетних видатків у фінансуванні соціально-економічних потреб сьогодення. *Збірник наукових праць ТДАТУ імені Дмитора Моторного*. 2023. № 2 (48). С. 86 – 94. DOI: 10.31388/2519-884X-2023-48-86-94.
4. Бей С. О., Головай Н. М., Долюк А. В. Стан державного боргу України в умовах воєнного стану. *Міжнародний економічний журнал «Механізм регулювання економіки»*. 2023. № 3. С. 55 – 61. URL: <http://mer-journal.sumy.ua/index.php/journal/article/view/169>.
5. Бражник Л. В., Дорошенко О. О. Боргова проблема та економічна безпека країни. *Причорноморські економічні студії*. 2018. Вип. 26. С. 84-87. URL: <http://www.bses.in.ua/uk/26-2018>.
6. Богдан Т. Бюджет і борг затяжної війни. *Дзеркало тижня*. 2024. 09 трав. URL: <https://zn.ua/ukr/macroeconomics/bjudzhet-i-borh-zatjazhnoji-vijni.html>.
7. Борушок І. І. Функції та роль видатків бюджету у забезпеченні соціального захисту населення. *Економічний простір*. 2021. № 169. С. 69 – 72. URL: <https://doi.org/10.32782/2224-6282/169-13>.
8. Бугель Ю. Бюджетна політика України в умовах воєнного стану: виклики та перспективи. *Економічний аналіз*. 2023. Т 33. № 2. С. 128 – 138.
9. Буй Т. Г., Прімерова О. К. Бюджетна система України: вплив війни та виклики повоєнної відбудови. *Наукові записки НаУКМА. Економічні науки*. 2023. № 8 (1). С. 17 – 24. URL : <https://doi.org/10.18523/2519-4739.2023.8.1.17-24>.
10. Бюджетна безпека України в координатах гібридних загроз фінансовій системі. *Аналітична записка*. URL: <http://www.niss.gov.ua/articles/2593/>.
11. Ватаманюк-Зелінська У. З., Біда М. С. Аналіз державного боргу України

в умовах воєнного стану. *Ефективна економіка*. 2023. № 5. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/efek_2023_5_25.

12. Венцель В., Пилипів В., Слободян Р. Вплив пандемії COVID-19 на місцеві фінанси. Аналітичний звіт. Київ : U-LEAD з Європою, 2021. URL: https://decentralization.gov.ua/uploads/library/file/716/ULEAD_COVID19_Report_29.04.2021_.pdf.

13. Галайко Н. Оцінка впливу окремих показників на зовнішній борг України. *Економіка та суспільство*. 2023. № 48. URL: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2023-48-73>.

14. Гетманцев Д. Що буде із держборгом України? *Економічна правда*. 2024. 18 черв. URL: <https://www.epravda.com.ua/columns/2024/06/18/715386/#:~:text=>

15. Державний бюджет України 2022 року: виконання в умовах повномасштабної війни. URL: <https://niss.gov.ua/news/komentari-ekspertiv/derzhavnyu-byudzheth-ukrayiny-2022-roku-vykonannya-v-umovak>.

16. Деякі питання формування та виконання місцевих бюджетів у період воєнного стану : Постанова Кабінету Міністрів України від 11.03.2022 № 252. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/252-2022-p#Text>.

17. Длугопольський О., Козар А. Аналіз бюджетних витрат на соціальний захист населення : виклики пандемії COVID-19. *Вісник економіки*. 2022. № 3. С. 38 – 64. URL: DOI: <https://doi.org/10.35774/visnyk2022.03.038>.

18. Дорошенко А. П., Дорошенко О. О., Кончаковський Є. О. Валовий внутрішній продукт України: рівень та перспективи зростання. *Причорноморські економічні студії*, 2020. Вип. 52. Частина 1. С. 72-77. URL : <http://dspace.pdaa.edu.ua:8080/handle/123456789/8103>.

19. Дорошенко А. П., Дорошенко О. О., Телятник В. В. Вплив системи оподаткування на фінансові результати діяльності підприємства. *Ефективна економіка*. 2023. № 11. URL : <https://www.nayka.com.ua/index.php/ee/article/view/2531/2567>. DOI: <https://doi.org/10.32702/2307-2105.2023.11.72.7-2105.2023.2.31>.

20. Дорошенко А. П., Єгорова О. В., Дорошенко О. О. Сучасні особливості інфляції в Україні та методи її стримування. *Ефективна економіка*. 2020. № 4. URL: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=7761>.

21. Дорошенко О. О., Циб А. С. Теоретико-прикладні аспекти проведення державного фінансового аудиту виконання бюджетних програм Державною аудиторською службою України. *Ефективна економіка*. 2023. № 10. URL : <https://www.nayka.com.ua/index.php/ee/article/view/2336/2369>. DOI: <https://doi.org/10.32702/2307-2105.2023.10.45>.

22. Доходи і видатки місцевих бюджетів. Ціна держави. URL: <http://cost.ua/news/687-revenues-and-expenditures-of-local-budgets/>

23. Доходи і видатки місцевих бюджетів: коротко про головне URL: <http://cost.ua/news/687-revenues-and-expenditures-of-local-budgets/>.

24. Дроботя Я. А., Безкровний О. В., Дорошенко О. О. Фінансові ризики податку з доходу фізичних осіб. *Ефективна економіка*. 2024. № 2. URL : <https://www.nayka.com.ua/index.php/ee/article/view/3094>. DOI : <https://doi.org/10.32702/2307-2105.2024.2.39>.

25. Загірняк Д. М., Глухова В. І., Кравченко Х. В. Тенденції формування

бюджетних ресурсів територіальних громад. *Економіка та суспільство*. 2023. № 53. URL: <https://economyandsociety.in.ua/index.php/journal/article/view/2693/2>.

26. Загірняк Д. М., Дідур С. В., Глухова В. І., Кравченко Х. В. Аналіз джерел формування бюджетних інвестицій територіальних громад. *Науковий вісник Полтавського університету економіки і торгівлі*. 2022. № 1(105). С. 40 – 46.

27. Західна О. Р., Круглякова В. В., Рахвал І. Р. Бюджетна політика України: стан, оцінювання, перспективи. *Молодий вчений*. 2023. № 10 (122). С. 194 – 199. URL: <https://molodyivchenyi.ua/index.php/journal/article/view/5990/5859>.

28. . Іщук Л. Роль бюджетів у фінансуванні соціальної сфери: теоретичні та практичні аспекти. *Економічний форум*. 2020. № 3. С. 110 – 117.

29. Киричук І. Без реформ не обійтися: власних коштів Україні вистачить тільки на половину видатків. *Економічна правда*. 2023. 26 вересня. URL: <https://www.epravda.com.ua/publications/2023/09/26/704763/>.

30. Конституція України від 28 червня 1996 року № 254к/96–ВР [Електронний ресурс]. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80#Text>.

31. Кубах Т. Г., Рябушка Л. Б. Боргова безпека України: теоретична та практична складова. *Ефективна економіка*. 2022. № 5. DOI: <https://doi.org/10.32702/2307-2105-2022.5.95>.

32. Левчук О. В. Фінансове забезпечення Збройних сил України: тенденції та основні шляхи реформування. Збірник наукових праць Центру воєнно-стратегічних досліджень *Національного університету оборони України імені Івана Черняхівського*. 2020. № 2 (69). С. 53. URL: <http://znp-cvds.nuou.org.ua/index>.

33. Ливч В. Відображення в бюджеті української бюджетної системи цілей сталого розвитку. URL: https://www.undp.org/sites/g/files/zskgke326/files/migration/ua/UNDP-BSDGsReport-UA_v04.pdf.

34. Ливч В. Методологія комплексної оцінки бюджетування ЦСР в Україні. URL: <https://www.undp.org/uk/ukraine/publications/byudzhetuвання-tsilей-staloho-rozvytku-vklyuchaye-metodolohiyu-ta-zvit-iz-byudzhetuвання-tssr>.

35. Ломоносова Н., Боброва А. Коронавірус і соціальний захист: між реформою і кризою, 2020. URL: <https://cedos.org.ua/researches/koronavirus-i-sotsialnyizakhyst-mizh-reformoiu-i-kryzoiu>.

36. Міжнародний досвід реструктуризації державного боргу у вимірі України. *Національний інститут стратегічних досліджень*. 2022. URL: <https://niss.gov.ua/doslidzhennya/ekonomika/mizhnarodnyy-dosvid-restrukturyzatsiyi-derzhavnoho-borhu-u-vymiri-ukrayiny>.

37. Міщенко Д. А., Міщенко Л. О. Удосконалення механізму управління бюджетними видатками в Україні. *Державне управління: удосконалення та розвиток*. 2017. № 3. URL: <http://www.dy.nayka.com.ua/?op=1&z=1043>.

38. Насібова О. В. Фінансовий механізм соціального захисту як інструмент регулювання рівня життя населення. *Інвестиції: практика та досвід*. 2021. № 10. С. 48 – 54.

39. Огляд інструментів підтримки фінансової стійкості в умовах воєнного стану в Україні (01.06.–15.07.2023 р.). URL: <https://niss.gov.ua/news/komentari-ekspertiv/ohlyad-instrumentiv-pidtrymky-finansovoyi-stiykosti-v-umovakh-voyennoho>

13.

40. Павленко В. В. Боргова безпека України в умовах воєнного конфлікту. *Право і безпека*. 2023. № 3 (90). С. 154 – 186.

41. Панухник О., Федотова Я., Голич Н. Державний бюджет України-2023: особливості регулювання фінансово-економічних процесів в умовах повномасштабної війни. *Соціально-економічні проблеми і держава*. 2022. Вип. 2 (27). С. 63 – 71. URL: <http://sepd.tntu.edu.ua/images/stories/pdf/2022/22povupv.pdf>.

42. Петик Л. О., Козачук О. В., Себестянович І. С. Управління державним боргом України: проблеми та напрями оптимізації. *Бізнес Інформ*. 2022. № 11. С. 183 – 189.

43. Піхняк Т., Слободян М., Мовчан В. Державний борг України та інших країн: порівняльний аспект. *Вісник Хмельницького національного університету*. 2024. № 2. С. 39 – 43. URL: <https://heraldes.khmnpu.edu.ua/index.php/heraldes/article/view/88/90>.

44. Податковий кодекс України : від 02.12.2010 р. № 2755-VI / Офіційний вебсайт Верховної Ради України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2755-17#Text>.

45. Про внесення змін до Бюджетного кодексу України та деяких інших законодавчих актів України: Закон України від 31.05.2022 р. № 2290-IX / Верховна Рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2290-20#Text>.

46. Про внесення змін до Бюджетного кодексу України щодо особливостей формування та виконання бюджетів об'єднаних територіальних громад : Закон України від 26.11.2015 р. № 837-VIII / Верховна Рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/837-19#Text>.

47. Про внесення змін до Порядку перерахування міжбюджетних трансфертів : Постанова Кабінету Міністрів України від 27.01.2021 р. № 51 / Кабінет міністрів України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/51-2021-%D0%BF#Text>.

48. Про Державний бюджет України на 2024 рік : Закон України від 09.11.2023 р. № 3460-IX / Верховна Рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3460-20#Text>.

49. Про добровільне об'єднання територіальних громад : Закон України від 05.02.2015 р. № 157-VIII / Верховна Рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/157-19#Text>.

50. Про затвердження Порядку виконання повноважень Державною казначейською службою в особливому режимі в умовах воєнного стану : Постанова Кабінету Міністрів України від 09.06.2021 № 590-2021-п (редакція від 29.02.2024 № 211-2024-п). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/590-2021-n#n9>.

51. Про порядок обслуговування коштів місцевих бюджетів у частині бюджету розвитку та власних надходжень бюджетних установ в установах банків державного сектору : Постанова Кабінету Міністрів України від 14.05.2015 р. № 378 / Кабінет міністрів України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/378-2015-%D0%BF#Text>.

52. Про Рахункову палату України: Закон України від 02.07.2015 р. № 576-VIII / Верховна Рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/576-19#Text>.

53. Про Стратегію сталого розвитку України до 2030 року : Проект Закону України від 07.08.2018 р. № 9015 / Верховна Рада України. URL: <https://ips.ligazakon.net/document/JH6YF00A?an=332>.

54. Про Цілі сталого розвитку України на період 2030 року : Указ Президента України від 30.09.2019 р. № 722/2019. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/722/2019#Text>.

55. Про схвалення основних прогностичних макропоказників економічного і соціального розвитку України на 2024 – 2026 роки : Постанова Кабінету міністрів України від 15.12.2023 р. № 1315 / Кабінет міністрів України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1315-2023-%D0%BF#Text>.

56. Про схвалення основних прогностичних макропоказників економічного і соціального розвитку України на 2025 – 2027 роки : Постанова Кабінету міністрів України від 28.06.2024 р. № 780 / Кабінет міністрів України. URL: <https://www.kmu.gov.ua/npas/pro-skhvalennia-osnovnykh-prohnoznykh-makropokaznykiv-ekonomichnoho-i-s780280624>.

57. Проць Н., Костенюк Т. Міжбюджетні відносини в системі бюджетного регулювання. *Economic journal of Lesya Ukrainka Volyn National University*. 2023. Вип. 36. С. 57 – 65 [Електронний ресурс]. DOI : <https://doi.org/10.29038/2786-4618-2023-04-57-65>.

58. Проць Н., Кравчук М. Видатки державного бюджету на національну оборону: проблеми та перспективи. *Світ фінансів*. 2021. № 4 (69). С. 78 – 87. URL: <http://sf.wunu.edu.ua/index.php/sf/article/view/1478/1484>.

59. Романовська Ю. А., Смоляр Л. А. Аналіз державного боргу України в умовах війни. *Економіка та суспільство*. 2024. № 62. URL: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2024-62-106>.

60. Середньострокова стратегія управління державним боргом на 2021 – 2024 рр. URL : <https://mof.gov.ua/storage/files/Середньострокова%20СУДБ%202021-2024.pdf>.

61. Сочка К. Державний борг України: поточні реалії та проблеми. *Acta Academiae Beregsiensis. Economics*. 2022. 1 (2). С. 172 – 183.

62. Сучасна бюджетна система: правила та процедури: навч. посіб. / [За заг. ред. В. В. Зубенка]; ІБСЕД, Проект «Зміцнення місцевої фінансової ініціативи (ЗМФІ-II) впровадження». Київ, 2017. 184 с.

63. Токарева К. О. Правове регулювання бюджетного процесу в мовах воєнного стану. *Право і безпека*. 2022. № 3 (86). С. 26 – 36.

64. Третяк К. В., Климаш Н. І., Роганова Г. О. Державний борг України: виклики та загрози для економіки. *Бізнес Інформ*. 2022. № 10. С. 152 – 161.

65. Тютюнник Ю. М., Дорогань-Писаренко Л. О., Дорошенко О. О. Тенденції податкових надходжень від туристичної діяльності в Україні. *Інфраструктура ринку*. 2024. Вип. 78. С. 188 – 193. URL : http://www.market-infr.od.ua/journals/2024/78_2024/37.pdf.

66. Фінансування Державного бюджету України з початку повномасштабної війни. URL: https://mof.gov.ua/uk/news/ukraines_state_budget_financing_since_the_beginning_of_the_full-scale_war-3435.

67. Череп А. В., Олейнікова Л. Г., Кішко Ю. П. Проблемні питання в бю-

джетній системі України. *Український журнал прикладної економіки та техніки*. 2024. Т. 9. № 1. С. 152 – 156. DOI: <https://doi.org/10.36887/2415-8453-2024-1-25>

68. Штефан Л. Б. Аналіз бюджетного дефіциту в Україні та його соціально-економічні наслідки. *Економіка та суспільство*. 2022. Вип. 41. URL: <https://economyandsociety.in.ua/index.php/journal/article/view/1573>.

69. Kovalenko V., Sheludko S., Aranchyi V., Chumak V., Doroshenko O. Export of agricultural products as a determinant of currency security of Ukrainian economy. *Agricultural and Resource Economics*, 2024. Volume 10. Issue 3. Pp. 56 – 79. DOI : <https://doi.org/10.51599/are.2024.10.03.03>.

Інформаційні ресурси

1. Офіційний сайт Верховної Ради України. URL : <http://rada.gov.ua>.
2. Сайт Державної податкової служби України. URL : <https://tax.gov.ua/>.
3. Офіційний сайт Державного комітету статистики України URL: <http://www.ukrstat.gov.ua>.
4. Офіційний сайт Державної служби фінансового моніторингу. URL : <https://www.fiu.gov.ua>.
5. Офіційний сайт Кабінету Міністрів України. URL : <http://www.kmu.gov.ua>.
6. Офіційний сайт Міністерства Фінансів України. URL : <http://www.minfin.gov.ua>.